

Belgeler www.avrupakonseyi.org.tr adresinden alınmıştır.

Avrupa Sosyal Şartı	1
Avrupa Sosyal Şartı'na Ek Protokol	15
Avrupa Sosyal Şartını Değiştiren Protokol.....	21
Avrupa Sosyal Şartına Kollektif Şikayet Sistemi Getiren Ek Protokol	24
Avrupa Sosyal Şartı (değiştirilmiş Şekli).....	27

Avrupa Sosyal Şartı

Torino, 18.X.1961

Önsöz

Bu Şartı imzalayan Avrupa Konseyi üyesi Hükümetler; Avrupa Konseyinin hedefinin kendilerinin ortak mirası olan ideal ve prensiplerin gerçekleştirilmesi ve korunması gayesiyle üyeleri arasında daha güçlü bir birliğin sağlanması ve özellikle insan hakları ve temel özgürlüklerin gerçekleştirilmesi ve idame ettirilmesi suretiyle sosyal ve ekonomik gelişmenin sağlanması olduğunu göz önüne alarak;

Avrupa Konseyi üyesi Devletlerin, 4 Kasım 1950 tarihinde Roma'da imzalanmış olan İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Avrupa Sözleşmesiyle 20 Mart 1952 tarihinde Paris'te imzalanan ek protokolde halklarına bu belgelerde belirtilen kişisel ve siyasal hak ve özgürlükleri sağlamayı kabul ettiklerini göz önünde bulundurarak;

Hiçbir ırk renk, cinsiyet, din, siyasal görüş, ulusal soy veya sosyal köken ayrımı gözetmeksizin sosyal haklardan yararlanma hakkının sağlanması gerektiğini göz önüne alarak;

Uygun kuruluş ve faaliyetlerle kent ve kırsal nüfusun yaşam düzeyini geliştirmek ve sosyal refahını yükseltmek için her türlü ortak çabada bulunmaya kararlı olarak;

Aşağıdaki hükümlerde mutabık kalmışlardır:

Bölüm I

Akit Taraflar, ulusal ve uluslararası tüm uygun yolları izleyerek aşağıdaki hak ve ilkelerin etkin biçimde gerçekleştirilebileceği koşullara ulaşmayı politikalarının amacı sayar:

- 1 Herkesin, özgürce edinebildiği bir işle yaşamını sağlama fırsatı olacaktır.
- 2 Tüm çalışanların adil çalışma koşullarına sahip olma hakkı vardır.
- 3 Tüm çalışanların güvenli ve sağlıklı çalışma koşullarına sahip olma hakkı vardır.
- 4 Tüm çalışanların, kendileri ve ailelerine yeterli bir yaşam düzeyi sağlamak için adil bir ücret alma hakkı vardır.
- 5 Tüm çalışanlar ve çalıştıranlar ekonomik ve sosyal çıkarlarını korumak amacıyla ulusal ve uluslararası kuruluşlar düzeyinde örgütlenme özgürlüğüne sahiptir.
- 6 Tüm çalışanlar ve çalıştıranlar, toplu pazarlık hakkına sahiptir.
- 7 Çocuklar ve gençler uğrayacakları bedensel ve manevi tehlikelere karşı özel korunma hakkına sahiptir.
- 8 Çalışan kadınlar analık durumunda ve öteki çalışan kadınlar gerektiğinde, çalışırken özel korunma hakkına sahiptir.
- 9 Herkes kişisel ilgi ve yetenekleri uyarınca bir mesleği seçmesine yardımcı olacak uygun meslekî yönlendirme imkânları hakkına sahiptir.
- 10 Herkes mesleki eğitim için uygun imkânlar hakkına sahiptir.

- 11 Herkes ulaşılabilecek en yüksek sağlık düzeyinden yararlanmasını mümkün kılan her türlü önlemlerden faydalanma hakkına sahiptir.
- 12 Tüm alışanlar ve geçimini temin ettikleri kişiler sosyal güvenlik hakkına sahiptir.
- 13 Yeterli kaynaklardan yoksun herkes, sosyal ve sağlık yardımı hakkına sahiptir.
- 14 Herkes sosyal refah hizmetlerinden yararlanma hakkına sahiptir.
- 15 zrl kimseler, zrllerinin nedeni ve niteliği ne olursa olsun, mesleki eğitim, rehabilitasyon ve topluma yeniden intibak hakkına sahiptir.
- 16 Toplumun temel birimi olarak aile, tam gelişmesini sağlamaya yönelik uygun sosyal, yasal ve ekonomik korunma hakkına sahiptir.
- 17 Medeni hallerine ve aile ilişkilerine bakılmaksızın, analar ve çocuklar uygun sosyal ve ekonomik korunma hakkına sahiptir.
- 18 Herhangi bir Akit Tarafın vatandaşları, inandırıcı, ekonomik veya sosyal nedenlere dayalı kısıtlamalar saklı kalmak kaydıyla, diğer bir Akit Taraf ülkesinde, o ülke vatandaşları ile eşit koşullar altında kazanç getirici herhangi bir merkezi işte çalışma hakkına sahiptir.
- 19 Bir Akit Taraf göçmen işçiler ve aileleri herhangi bir başka Akit Tarafın ülkesinde korunma ve yardım hakkına sahiptir.

Bölüm 2

Akit Taraflar III. Bölümde belirtildiği gibi, müteakip madde ve fıkralarda konmuş olan .yükümlülüklerle bağlı kalmayı taahhüt ederler.

Madde 1 - alışma hakkı

Akit Taraflar alışma hakkının etkin bir biçimde kullanılmasını sağlamak üzere:

- 1 Tam istihdamı gerçekleştirmek üzere olabildiğince yüksek ve istikrarlı bir istihdam düzeyine ulaşmayı ve bu düzeyi korumayı başta gelen amaç ve sorumluluklardan biri saymayı;
- 2 Çalışanların özgürce edindikleri bir işle yaşamlarını sağlama haklarını etkin biçimde korumayı;
- 3 Tüm alışanlar için ücretsiz iş bulma hizmetlerini sağlamayı veya korumayı;
- 4 Uygun mesleğe yönelme, eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerini sağlamayı veya geliştirmeyi taahhüt ederler.

Madde 2 - Adil alışma koşulları hakkı

Akit Taraflar adil çalışma koşulları hakkının etkin biçimde kullanılmasını sağlamak üzere;

- 1 Verimlilik artışı ve ilgili diğer etkenler izin verdiği ölçüde haftalık çalışma süresinin tedricen azaltılmasını öngören makul günlük ve haftalık çalışma saatlerini sağlamayı;
- 2 Ücretli resm tatil imknı sağlamayı;
- 3 En az iki haftalık ücretli yıllık izin sağlamayı;
- 4 Belirlenen tehlikeli ve sağlığa zararlı işlerde çalışanlara ücretli ek izin verilmesini veya bunların çalışma saatlerinin azaltılmasını sağlamayı;
- 5 Elden geldiğince ilgili ülke veya yörenin geleneklerine göre dinlenme günü olarak kabul edilen gnle bağdaşmak üzere haftalık bir dinlenme süresi sağlamayı, taahhüt ederler.

Madde 3 - Güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları hakkı

Akit Taraflar, güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları hakkının etkin biçimde kullanılmasını sağlamak üzere:

- 1 Güvenlik ve sağlık alanında yasal düzenlemeler yapmayı;
- 2 Gözetim önlemleriyle bu düzenlemelerin uygulanmasını sağlamayı;
- 3 Gerektiğinde iş güvenliği ve sağlığını geliştirmeyi amaçlayan önlemler konusunda çalıştıranların ve çalışanların örgütlerine danışmayı taahhüt ederler.

Madde 4 - Adil bir ücret hakkı

Akit Taraflar, adil bir ücret hakkına etkin bir geçerlilik kazandırmak üzere:

- 1 Çalışanların kendilerine ve ailelerine saygın bir yaşam düzeyi sağlayacak ücret hakkına sahip olduklarını tanımayı;
- 2 Özel durumlardaki istisnalar haricinde, çalışanların fazla çalışma karşılığında hak sahibi olduklarını tanımayı;
- 3 Çalışan erkeklerle kadınlara eşit ücret hakkını tanımayı;
- 4 Tüm çalışanların işlerine son verilmeden önce uygun bir bildirim süresi hakkını kabul etmeyi;
- 5 Ücretlerden ancak, ulusal yasalar veya düzenlemelerle belirlenmiş veya toplu sözleşmeler veya hakem kararıyla saptanmış koşullar ve ölçüler içinde kesinti yapılmasına izin vermeyi; taahhüt ederler .

Bu hakların kullanılması, özgürce yapılmış toplu sözleşmeler, yasal ücret saptama usulleri ve a ulusal koşullara uygun başka yollarla sağlanır.

Madde 5 -Örgütlenme hakkı

Akit Taraflar, çalışanların ve çalıştıranların ekonomik ve sosyal çıkarlarını korumak, için yerel, ulusal ve uluslararası örgütler kurma ve, bu örgütlere üye olma özgürlüğünü sağlamak veya geliştirmek amacıyla ulusal mevzuatın bu özgürlüğü zedelemesini veya zedeleyici biçimde uygulanmasını önlemeyi taahhüt ederler. Bu maddede öngörülen güvencelerin, güvenlik güçleri için hangi ölçüde uygulanacağı ulusal yasalarla veya düzenlemelerle belirtilir Bu güvencelerin silahlı kuvvetler mensuplarına uygulanmasına ilişkin ilke ile bu kesime hangi, düzeyde uygulanacağı, yine ulusal yasalar veya düzenlemelerle saptanır.

Madde 6 -Toplu pazarlık hakkı

Akit Taraflar, toplu pazarlık hakkının etkin biçimde kullanılmasını sağlamak üzere,

- 1 Çalışanlar ve çalıştıranlar arasında ortak görüşmeleri geliştirmeyi;
- 2 Gerekli ve uygun olduğu durumlarda; toplu sözleşme yoluyla iş koşullarının düzenlenmesi amacıyla çalıştıranların veya çalıştıran örgütlerinin çalıştıran örgütleriyle özgürce görüşmeleri yöntemini geliştirmeyi;
- 3 İş uyuşmazlıklarının çözümü için uygun uzlaştırma ve isteğe bağlı hakem sisteminin kurulmasını ve işletilmesini geliştirmeyi taahhüt ederler ve,
- 4 Menfaat uyuşmazlığı durumunda çalışanların ve çalıştıranların bir önceki toplu, sözleşmelerden doğabilecek yükümlülükler saklı kalmak üzere grev hakkı dahil ortak hareket hakkını tanır.

Madde 7- Çocukların ve gençlerin korunma hakkı

Akit Taraflar, çocukların ve gençlerin korunma hakkının etkin biçimde kullanılmasını sağlamak üzere;

- 1 Çocukların sağlık, ahlâk ve eğitimleri için zararlı olmayacağı belirlenen hafif işlerde çalıştırılmaları durumu, haricinde asgâri çalışma yaşının en az 15 olmasını sağlamayı;
- 2 Tehlikeli ve sağlığa aykırı sayılan belirlenmiş işlerde asgâri çalışma yaşını daha da yükseltmeyi;
- 3 Henüz zorunlu öğrenim çağında olanların, eğitimlerinden yararlanmalarını engelleyecek işlerde çalışmamalarını sağlamayı;
- 4 16 yaşından küçüklerin çalışma sürelerinin, gelişmeleri ve öncelikle de meslekî eğitim gereksinimleri uyarınca sınırlandırılmasını sağlamayı;
- 5 Genç çalışanların ve çırakların âdil bir ücret ve diğer uygun ödeneklerden yararlanma hakkını tanımayı;
- 6 Gençlerin, çalıştıranların izniyle normal çalışma saatlerinde meslekî eğitimde geçirdikleri sürenin, günlük çalışma süresinden sayılmasını sağlamayı;
- 7 18 yaşın altındaki çalışan kişilere yılda en az üç haftalık izin hakkını tanımayı;
- 8 18 yaşın altındaki kişilerin, ulusal yasalar veya düzenlemelerle belirlenen işler dışında gece işinde çalıştırılmamasını sağlamayı;
- 9 Ulusal yasalar veya düzenlemelerle belirlenen işlerde çalışan 18 yaşının altındaki kişilere düzenli sağlık kontrolünü sağlamayı;
- 10 Çocukların ve gençlerin özellikle doğrudan veya dolaylı olarak işlerinden doğan tehlikeler başta olmak üzere, uğradıkları bedensel ve manevi tehlikelere karşı özel olarak korunmalarını sağlamayı

taahhüt ederler.

Madde 8 -Çalışan kadınların korunma hakkı

Akit Taraflar, çalışan kadınların korunma hakkının etkin biçimde kullanılmasını sağlamak üzere:

- 1 Kadınlara doğumdan önce ve sonra, ücretli izin veya yeterli sosyal güvenlik yardımı veya kamu kaynaklarından yararlandırma yoluyla toplam en az 12 haftalık izin sağlamayı;
- 2 Çalıştırmanın, bir kadına doğum izni sırasında işten çıkarma bildiriminde bulunmasını veya doğum nedeniyle izinli olduğu sırada süresi sona erece bir bildirimde bulunmasını yasa dışı saymayı;
- 3 Emzirme döneminde analara, bu amaçla yeterli bir süre işe ara verme hakkı sağlamayı;
- 4 a Endüstride çalışan kadınların gece işlerinde çalışmalarını düzenlemeyi, ve
b Çalışan kadınların yeraltı madenlerinde ve gerektiğinde tehlikeli, sağlığa aykırı ve ağır niteliği nedeniyle uygun düşmeyen tüm öteki işlerde çalışmalarını yasaklamayı;

taahhüt ederler.

Madde 9 - Mesleğe yöneltme hakkı

Akit Taraflar mesleğe yöneltme hakkının etkin biçimde kullanılmasını sağlamak üzere, gerektiğinde özürülüler dahil herkese niteliklerine ve bu niteliklerin olanaklarıyla ilişkisine göre işini seçme ve mesleğini geliştirmesine ilişkin sorunlarını çözmek üzere yardımcı olacak

bir hizmet vermeyi ve geliştirmeyi ve bu yardımın okul çocukları dahil gençler ve yetişkinler için ücretsiz yapılmasını sağlamayı;

taahhüt ederler.

Madde 10 - Mesleki eğitim hakkı

Akit Taraflar, mesleki eğitim hakkının etkin kullanımını sağlamak üzere aşağıdaki hususları taahhüt ederler:

- 1 Gerektiğinde, engelliler de dahil olmak üzere herkese, işveren ve çalışanların örgütlerine danışarak teknik ve mesleki eğitim olanağı sağlamayı veya bunu desteklemeyi ve salt kişisel yeteneğe dayalı olmak üzere yüksek teknik eğitim ve üniversite öğrenimi görme kolaylıkları sağlamayı;
- 2 Kız ve erkek tüm gençlerin çeşitli işlerde çalışırken eğitilmeleri için bir çıraklık sistemi ya da diğer sistemli düzenlemeleri sağlamayı veya desteklemeyi;
- 3 Gerektiğinde;
 - a Çalışan yetişkinler için yeterli ve kolayca ulaşılabilir eğitim olanakları ile;
 - b Teknolojik gelişmelerin veya yeni çalıştırma eğilimlerinin sonucu olarak çalışan yetişkinlerin duyduğu yeniden eğitim gereksinimlerini karşılamak için özel kolaylıklar sağlamayı veya bunları desteklemeyi;
- 4
 - a Tüm ücretlerin ve masrafların azaltılması veya kaldırılması,
 - b Uygun durumlarda mali yardım yapılması,
 - c İşçinin, işi sırasında işverenin talebi üzerine gördüğü ek eğitimde harcanan zamanın normal çalışma süresinden sayılması,
 - d Yeterli denetim yoluyla, işçi ve işveren kuruluşlarına danışarak, çıraklık ve gençlerin eğitimi ile yapılan diğer düzenlemelerin etkinliğini ve genel olarak genç işçilerin yeterli bir şekilde korunmalarının sağlanması gibi, uygun önlemlerle sağlanan imkânların tam kullanılmasını teşvik etmeyi.

Madde 11 -Sağlığın korunması hakkı

Akit Taraflar sağlığın korunması hakkının etkin biçimde kullanılmasını sağlamak üzere, ya doğrudan veya kamusal veya özel örgütlerle işbirliği içinde, diğer önlemlerin yanı sıra,

- 1 Sağlığın bozulmasına yol açan nedenleri olabildiğince ortadan kaldırmak;
- 2 Sağlığı geliştirmek ve sağlık konularında kişisel sorumluluğu artırmak üzere eğitim ve danışma kolaylıkları sağlamak;
- 3 Salgın hastalıklarla yerleşik mevzii ve başka hastalıklar olabildiğince önlemek;üzere tasarlanmış uygun önlemler almayı taahhüt ederler.

Madde 12 - Sosyal güvenlik hakkı

Akit Taraflar, sosyal güvenlik hakkının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak üzere:

- 1 Bir sosyal güvenlik sistemi kurmayı ya da korumayı;
- 2 Sosyal güvenlik sistemini “En az Sosyal Güvenlik Standartlarına İlişkin Uluslararası Çalışma Sözleşmesinin” (No. 102) onaylanması için gereken düzeyden daha düşük olmamak üzere yeterli bir düzeyde tutmayı;
- 3 Sosyal güvenlik sistemini giderek daha yüksek bir düzeye çıkarmaya çalışmayı;

4 Uygun ikili veya çok taraflı sözleşmeler yaparak ya da başka yollarla bu sözleşmelerde yer alan koşullara bağlı olarak;

a Korunan kişilerin Akit Ülkeler arasında ne suretle olursa olsun yer değiştirmeleri sırasında, diğer Akit Taraf vatandaşları ile sosyal güvenlik mevzuatından doğan yardımların muhafazası dahil olmak üzere sosyal güvenlik hakları itibari ile kendi vatandaşları ile kendi vatandaşlarının eşit muamele görmelerini;

b Akit Taraflardan her birinin mevzuatına göre tamamlanan sigorta ve çalışma sürelerinin birleştirilmesi yoluyla sosyal güvenlik haklarının verilmesi, sürdürülmesi ve yeniden başlatılmasını sağlamak için girişimlerde bulunmayı taahhüt ederler.

Madde 13 – Sağlık ve sosyal yardım hakkı

Akit Taraflar sağlık ve sosyal yardım hakkının etkin bir biçimde kullanılmasını sağlamak için:

1 Yeterli olanağı bulunmayan ve kendi çabasıyla veya başka kaynaklardan, özellikle bir sosyal güvenlik sisteminden yararlanarak böyle bir olanak sağlayamayan herkese yeterli yardımı sağlamayı ve hastalık halinde bunun gerektirdiği bakımı sunmayı;

2 Böyle bir yardım görenlerin, bu nedenle siyasal ve sosyal haklarının kısıtlanmasını önlemeyi;

3 Herkesin, kişisel veya ailevi mahrumiyet halini önlemek, gidermek ya da hafifletmek için gerekebilecek öneri ve kişisel yardımları uygun kamusal ya da özel hizmetler eliyle alabilmesini sağlamayı;

4 Bu maddenin 1, 2 ve 3. fıkralarında değinilen hükümleri, ülkelerinde yasal olarak bulunan başka Akit Tarafların vatandaşları ile kendi vatandaşlarını eşit tutarak, 11 Aralık 1953'te Paris'te imzalanmış olan Avrupa Sosyal ve Tıbbi Yardım Sözleşmesi ile üstlendiği yükümlülükler uyarınca uygulamayı

taahhüt ederler.

Madde 14 - Sosyal refah hizmetlerinden yararlanma hakkı

Akit Taraflar Sosyal Refah Hizmetlerinden Yararlanma Hakkının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak üzere:

1 Sosyal hizmet yöntemlerinden yararlanarak, toplumda bireylerin ve grupların refah ve gelişmelerine ve sosyal çevreye uyum sağlamalarına katkıda bulunacak hizmetleri desteklemeyi ya da sağlamayı;

2 Bireylerin ve gönüllü ya da diğer örgütlerin bu tür hizmetlerin kurulması ve sürdürülmesine katılmalarını özendirme

taahhüt ederler.

Madde 15 - Özürlülerin toplumsal yaşamda bağımsız olma, sosyal bütünleşme ve katılma hakkı

Akit Taraflar, yaşları ve özürlerinin nedenleri ve niteliği ne olursa olsun, özürlülerin toplumsal yaşamda bağımsız olma, sosyal bütünleşme ve katılma hakkını etkili bir biçimde kullanabilmelerini sağlamak için, özellikle aşağıdakileri taahhüt ederler:

1 Mümkün olduğunda genel plan çerçevesinde, ya da bu mümkün değilse, kamusal ya da özel uzmanlaşmış organlar aracılığıyla özürlülerin yönlendirilmesini, öğrenimini ve mesleki

eğitimini sağlamak için gerekli önlemleri almak.

2 İşverenleri, normal çalışma ortamında özürlüleri istihdam etmek ve bunların istihdamını sürdürmek ve çalışma koşullarını zrllerin gereksinimlerine uyarlamak ya da zrllk nedeniyle bunun mümkün olmadığı durumlarda çalışmayı buna göre düzenlemek ya da özrün düzeyine göre güvenli bir istihdam türü yaratmak için, özendirmeye yönelik bütün önlemlerle bunların istihdam edilmelerini desteklemek. Bazı durumlarda bu önlemler uzmanlaşmış yerleştirme ve destekleme hizmetlerine başvurmayı gerekli kılabilir.

3 Özellikle, teknik yardımları da içermek üzere, iletişim ve hareket engellerinin üstesinden gelmeyi ve ulaşım, barınma, kültürel etkinlikler ve boş zaman kullanımını sağlamayı hedefleyen önlemler yoluyla zrllerin toplumla tam olarak bütünleşmelerini ve toplum yaşamına katılmalarını desteklemek.

Madde 16 - Ailenin sosyal, yasal ve ekonomik korunma hakkı

Akit Taraflar, toplumun temel birimi olan ailenin tam gelişmesi için gerekli koşulları sağlamak üzere; sosyal yardımlar ve aile yardımları, mali düzenlemeler, konut sağlama, yeni evlilere yardım ve diğer uygun araçlarla aile yaşamının ekonomik, yasal ve sosyal bakımdan korunmasını desteklemeyi taahhüt ederler.

Madde 17 - ocukların ve gençlerin sosyal, yasal ve ekonomik korunma hakkı

Akit Taraflar, ocukların ve gençlerin kişiliklerinin ve fiziksel ve zihinsel yeteneklerinin tam gelişimini sağlayacak bir çevrede yetişme haklarını etkili bir biçimde kullanmalarını sağlamak için, doğrudan ya da kamusal ve özel örgütlerle işbirliği yaparak,

1 a özellikle bu amaç için uygun ve yeterli kurum ve hizmetlerin kurulması ve sürdürülmesini sağlayarak; çocukların ve gençlerin, ebeveynlerinin hak ve ödevleri göz önünde tutularak, gereksinim duydukları bakım, yardım, ğretim ve eğitim olanaklarına sahip olmalarını sağlamayı;

b çocukları ve gençleri ihmal, şiddet ve sömürüye karşı korumayı;

c ailelerinin desteğinden geçici ya da mutlak olarak yoksun kalan çocukların ve gençlerin korunmasını ve bunların devletten özel yardım almasını sağlamayı;

2 Çocukların ve gençlerin okula devamlarının özendirilmesinin yanı sıra bunlara parasız ilk ve orta öğrenim sağlanmasını

taahhüt ederler.

Madde 18 - Diğer akit tarafların ülkelerinde gelir getirici bir iş edinme hakkı

Akit Taraflar, diğer Akit Taraflardan herhangi birinin ülkesinde gelir getirici bir iş edinme hakkının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak üzere

1 Varolan düzenlemeleri zgrlk bir anlayışla uygulamayı;

2 Yürürlükteki formaliteleri basitleştirmeyi ve çalışan yabancılar ya da onları alıştıranlar tarafından ödenen resim ve diğer harçları azaltmayı ya da kaldırmayı;

3 alışan yabancılarının istihdamını düzenleyen mevzuata, tek ya da topluca, esneklik getirmeyi

taahhüt ederler ve

4 Kendi vatandaşlarının diğer Akit Tarafların lkelerinde gelir getirici bir iş edinmek üzere ülkeden çıkış hakkını tanırlar.

Madde 19 - Çalışan göçmenlerin ve ailelerinin korunma ve yardım hakkı

Akit Taraflar, çalışan göçmenlerin ve ailelerinin bir başka Taraf ülkesindeki korunma ve yardım hakkının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak üzere;

- 1** Bu tür çalışanlara, özellikle doğru bilgi almalarını sağlayarak, yardımcı olacak yeterli ve ücretsiz hizmetleri sürdürmeyi ve ulusal yasaların ve düzenlemelerin olanak verdiği ölçüde ülkeden ve ülkeye göçe ilişkin yanıltıcı propagandaya karşı tüm uygun önlemleri almayı;
- 2** Kendi yetki alanları içinde bu çalışanlar ile ailelerinin ülkeden çıkışlarını, yolculuklarını ve karşılanmalarını kolaylaştıracak uygun önlemler almayı ve yine kendi yetki alanları içinde bunlara yolculukları sırasında sağlık ve tıbbi bakım ve yeterli hijyen koşulları sunmak için uygun hizmetler sağlamayı;
- 3** Uygun olduğu ölçüde, göçmen gönderen ve göçmen alan ülkelerdeki özel ya da kamusal sosyal servisler arasındaki işbirliğini desteklemeyi;
- 4** Kendi ülkesinde yasal olarak bulunan bu tür çalışanlara, yasalar ya da düzenleyici işlemlerle düzenlenmek ya da idari makamların denetimine bağlı olmak üzere;
 - a** ücret, diğer istihdam ve iş koşulları,
 - b** sendika üyeliği ve toplu pazarlığın sağladığı olanaklardan yararlanma,
 - c** barınma konularında kendi vatandaşlarına olduğundan daha az lehte davranılmamasını sağlamayı;
- 5** Kendi ülkelerinde yasal olarak bulunan bu tür çalışanların, çalıştırılan kişiler için ödenmesi gereken istihdam vergileri, harç ve primler bakımından kendi vatandaşlarından daha az lehte bir muameleye tâbi olmamalarını sağlamayı;
- 6** Ülkede yerleşmesine izin verilmiş bir yabancı çalışanın ailesinin yeniden birleşmesini, olabildiğince kolaylaştırmayı;
- 7** Kendi ülkelerinde yasal olarak bulunan bu tür çalışanların bu maddede belirtilen konulara ilişkin yargısal işlemler bakımından kendi vatandaşlarından daha az lehte bir muameleye tâbi olmamalarını sağlamayı;
- 8** Kendi ülkelerinde yasal olarak ikamet eden bu tür çalışanların, ulusal güvenliği tehlikeye sokmadıkça, kamu yararı ya da genel ahlaka aykırı bir eylemde bulunmadıkça sınır dışı edilmemesini sağlamayı;
- 9** Bu tür çalışanların kazanç ve tasarruflarının diledikleri kadarını transfer etmelerine yasal sınırlar içinde izin vermeyi;
- 10** Bu madde ile sağlanan koruma ve yardımların kapsamına, bunların uygulanabilirliği ölçüsünde, bağımsız çalışan göçmenleri de dahil etmeyi;
- 11** Göçmen çalışanlara ve ailelerine, bunları kabul eden devletin ulusal dilinin, birden fazla ulusal dil olması halinde bunlardan birinin öğretilmesini desteklemeyi ve kolaylaştırmayı;
- 12** Göçmen çalışanın çocuklarına, elverişli olduğu ölçüde, göçmen çalışanın ana dilinin öğretilmesini desteklemeyi ve kolaylaştırmayı taahhüt ederler.

Madde 20 - Taahhütler

Taahhütler,

1 Akit Taraflardan her biri,

a Bu Şartın 1.Bölümünü, söz konusu Bölümün giriş paragrafında beyan edildiği üzere tüm uygun yollarla izleyeceği amaçların beyannamesi saymayı;

b Bu Şartın 2.Bölümünün 1,5,6,12,13,16 ve 19. maddelerinin en az beşiyle kendisini bağlı saymayı ;

c Bir önceki bent uyarınca seçtiği maddelere ek olarak, kendisini bağlı saydığı toplam madde sayısı 10' dan veya numaralanmış fıkra sayısı 45' den az olmamak koşuluyla, işbu

Şartın 2. Bölümünde yer alan maddelerden veya numaralanmış fıkralardan seçeceği kadarıyla kendisini bağlı saymayı; taahhüt eder.

2 Bu maddenin 1. fıkrasının b ve c bentleri uyarınca seçilen madde veya fıkralar ilgili Akit Tarafça onay veya kabul belgesi tevdi edilirken Avrupa Konseyi Genel Sekreterine bildirilir.

3 Akit Taraflardan herhangi biri, daha sonraki bir tarihte Genel Sekretere bildirimde bulunarak, bu Şartın 2. Bölümünde belirtilen ve bu maddenin 1. Fıkrası hükümlerine göre daha önce kabul ettiklerinin dışında kalan maddeler veya numaralanmış fıkralarla kendisini bağlı saldığını bildirebilir. Daha sonraki bu tür taahhütler, onay veya kabulün ayrılmaz bir parçası sayılır ve bildirim tarihinden itibaren otuzuncu günden başlayarak aynı hükmü kazanır.

4 Genel Sekreter, tüm imzacı Hükümetlere ve Uluslararası Çalışma Bürosunun Genel Direktörüne, bu Şartın bu Bölümü gereğince almış olduğu herhangi bir bildirimini duyurur.

5 Her Akit Taraf, ulusal koşullara uygun bir teftiş sistemi geliştirir.

Madde 21 - Kabul edilmiş hükümlere ilişkin raporlar

Akit Taraflar, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine iki yıllık aralıklarla Bakanlar Komitesince belirlenecek biçime göre bu Şartın 2. Bölümünün kabul etmiş oldukları hükümlerinin uygulanmasına ilişkin bir rapor gönderir.

Madde 22- Kabul edilmemiş hükümlere ilişkin raporlar

Akit Taraflar, Bakanlar Komitesince istenilen ve uygun aralıklarla Genel Sekretere, onaylamaları veya kabulleri sırasında veya sonraki bir bildirimde bu Şartın 2. Bölümünün kabul etmemiş oldukları hükümlerine ilişkin raporlar gönderir.

Madde 23 - Örneklerin gönderilmesi

1 Akit Taraflardan her biri 21 ve 22. maddelerde atıfta bulunulan raporların örneklerini Hükümetler Sosyal Komitesinin Alt Komitesi toplantılarında temsil edilmek üzere 27. maddenin 2. fıkrasına göre davet edilecek uluslararası işveren örgütlerine gönderir.

2 Akit Taraflar, adı geçen raporlar üzerinde bu ulusal örgütlerden alınan görüşleri, bu örgütler tarafından istendiği takdirde, Genel Sekretere iletir.

Madde 24 - Raporların incelenmesi

21 ve 22. maddeler uyarınca Genel Sekretere gönderilen raporlar, 23. maddenin 2. fıkrası uyarınca Genel Sekretere iletilen görüşlerin de iletilmiş olduğu bir Uzmanlar Komitesi tarafından incelenir.

Madde 25 - Uzmanlar Komitesi

1 Uzmanlar Komitesi, Akit Taraflarca aday gösterilen ve üstün karakterli ve uluslararası sosyal sorunlardaki ehliyeti tanınmış bağımsız uzmanlardan oluşan bir listeden Bakanlar Komitesi tarafından atanan en çok yedi üyeden oluşur.

2 Komite üyeleri, altı yıllık bir süre için atanır. Yeniden atanmaları mümkündür. Bununla birlikte ilk atanmış üyelerden ikisinin görev süresi dört yılın bitiminde sona erer.

3 İlk dört yıllık sürenin bitiminde görevleri sona erecek olan üyeler, ilk atanma yapıldıktan hemen sonra Bakanlar Komitesi tarafından kura ile belirlenir.

4 Uzmanlar Komitesinin görev süresi sona ermemiş bir üyesinin yerini almak üzere atanmış bir üye kendisinden öncekinin süresini tamamlar.

Madde 26 - Uluslararası Çalışma Örgütünün Katılımı

Uluslararası Çalışma Örgütü, Uzmanlar Komitesinin çalışmalarına danışman sıfatıyla katılmak üzere bir temsilci göstermeye davet edilir.

Madde 27-Hükümetler Sosyal Komitesinin Alt Komitesi

1 Akit tarafların raporları ve Uzmanlar Komitesinin vardığı sonuçlar incelenmek üzere Avrupa Konseyi Hükümetler Sosyal Komitesinin Alt Komitesine sunulur.

2 Alt Komite, her Akit Tarafın bir temsilcisinden oluşur. Toplantılarında danışman sıfatıyla gözlemci olarak temsil edilmek üzere saptayacağı en çok iki uluslararası işveren örgütüyle en çok iki uluslararası sendika örgütünü davet eder. Ayrıca sosyal refah ve ailenin ekonomik ve sosyal açıdan korunması gibi özellikle yetkili oldukları konular üzerinde Avrupa Konseyinin danışmanı statüsü taşıyan uluslararası Hükümetler dışı örgütlerin en çok iki temsilcisine danışabilir.

3 Alt Komite, Bakanlar Komitesine, vardığı sonuçları içeren bir rapor sunar ve bu rapora Uzmanlar Komitesinin raporunu da ekler.

Madde 28 - Danışma Meclisi

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Uzmanlar Komitesinin vardığı sonuçları Danışma Meclisine iletir. Danışma Meclisi, bu sonuçlar üzerindeki görüşlerini Bakanlar Komitesine ulaştırır.

Madde 29 - Bakanlar Komitesi

Bakanlar Komitesi, Alt Komitenin raporunu temel alarak ve Danışma Meclisine danıştıktan sonra Komiteye katılmaya yetkili üyelerin üçte ikilik çoğunluğuyla her Akit Tarafa gerekli tavsiyelerde bulunabilir.

Madde 30 - Savaş ve olağanüstü durumlarda uygulamadan kaçınmalar

1 Ulusun yaşamını tehdit eden savaş veya diğer olağanüstü hallerde Akit Taraflardan biri bu Şarta göre üstlendiği yükümlülüklerinden kaçınan önlemleri uluslararası hukuka göre üstlendiği öteki yükümlülüklerine aykırı olmamak koşuluyla ve durumun kesinlikle gerektirdiği ölçüde alabilir.

2 Bu kaçınma hakkını kullanan bir Akit Taraf, Avrupa Konseyi Genel Sekreterini makul bir süre içinde alınan önlemler ve gerekçeleri konusunda tam olarak haberdar eder.

Aynı şekilde bu önlemler yürürlükten kalktığında ve kabul ettiği Şart hükümleri yeniden tam anlamıyla işlerlik kazandığında Genel Sekreteri haberdar eder.

3 Genel Sekreter buna karşılık bu maddenin 2. Fıkrası uyarınca alınmış tüm muhaberati diğer Akit Taraflara ve Uluslararası Çalışma Bürosunun Genel Direktörüne bildirir.

Madde 31- Kısıtlamalar

1 1.Bölümde konmuş olan hak ve ilkeler, etkin biçimde gerçekleştirildiğinde ve 2. Bölümde öngörüldüğü gibi etkin uygulamalar sağlandığında, demokratik bir toplumda başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması veya kamu yararı, ulusal güvenlik, kamu sağlığı veya genel ahlakın korunması gerekli olan ve yasayla belirlenenler dışında, adı geçen bölümlerde belirtilmeyen bir kısıtlama veya sınırlamaya tabi tutulamazlar.

2 Bu Şartta izin verilen kısıtlamalar, tanınmış hak ve yükümlülüklerle belirlenmiş oldukları amaçlar dışında uygulanamaz.

Madde 32 - Şart ile iç hukuk ve uluslararası anlaşmalar arasındaki ilişkiler

Bu Şartın hükümleri, yürürlükte bulunan veya yürürlüğe konabilecek olan ve korunan kişilere daha uygun koşullar sağlayan iç hukukun veya ikili veya çok taraflı antlaşma, sözleşme ve antlaşma hükümlerine hanel getirmez.

Madde 33 - Toplu sözleşmeler yoluyla uygulama

1 Bu Şartın 2. Bölümünün 2. maddesinin 1,2,3,4 ve 5. fıkraları, 7. maddesinin 4,6,7. fıkralarıyla 10. maddesinin 1,2,3 ve 4. fıkraları hükümlerinin normal olarak çalıştıranlar veya çalıştıran örgütleriyle çalışanların örgütleri arasındaki sözleşmelere bırakılan konular olduğu veya normal olarak yasadaki başka yollarla uygulandığı üye devletlerde şayet bu hükümler bu tür Sözleşmeler ve diğer yollar ile ilgili çalışanların büyük çoğunluğuna uygulanmakta ise bu fıkraların yükümlülükleri taahhüt edilebilir ve bunlara uyum geçerli addedilir.

2 Bu hükümlerin normal olarak yasama konusu olduğu üye devletlerde şayet söz konusu hükümler ilgili çalışanların büyük çoğunluğuna kanunla uygulanmakta ise, söz konusu yükümlülükler taahhüt edilebilir ve bunlara uyum geçerli addedilir.

Madde 34 - Ülkelerde uygulama

1 Bu Şart, her Akit Tarafın ana ülkesinde uygulanır.

Her imzacı hükümet, imza sırasında veya onay veya kabul belgesini verirken, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine yapacağı bir bildirimle, bu amaçla ana ülkesi sayılacak olan toprakları belirtir.

2 Herhangi bir Akit Taraf, bu Şartı onaylaması veya kabulü sırasında veya daha sonra Avrupa Konseyi Genel Sekreterine “yapacağı bir bildirimle, uluslararası ilişkilerinden sorumlu olduğu veya uluslararası sorumluluğunu üstlendiği ve adı geçen bildirimde belirtilen ana ülkesi dışındaki toprak veya bu Şartın tümüyle veya bir bölümüyle uygulanacağını bildirebilir. Bu beyanda, bu Şartın 2. Bölümünün madde ve fıkralarından adı geçen topraklar bakımından bağlayıcı saydıklarını belirtir.

3 Şart, yukarıda anılan beyanlarda belirtilen ülke veya ülkelerde Genel Sekreterin bu beyan bildirimini aldığı tarihten sonraki otuzuncu günden başlayarak uygulanır.

4 Herhangi bir Akit Taraf, daha sonraki bir tarihte Avrupa Konseyi Genel Sekreterine yapacağı bir bildirimle bu maddenin 2. fıkrası uyarınca Şartı uyguladığı bir veya birden çok ülke bakımından, bu ülkeler için daha önce kabul etmemiş olduğu maddeler veya numaralanmış fıkralarla kendisini bağlı saydığını beyan edebilir. Bu türlü sonraki taahhütler, ilgili ülke bakımından ilk bildirimden ayrılmaz parçası sayılır ve bildirim tarihinden sonraki otuzuncu gün aynı geçerliliği kazanır.

5 Genel Sekreter, öteki imzacı Hükümetlere ve Uluslararası Çalışma Bürosu Genel Direktörüne bu madde uyarınca kendisine verilen bildirimleri duyurur.

Madde 35 - İmzalama, onaylama ve yürürlüğe girme

1 İşbu Şart Avrupa Konseyi üyelerinin imzasına açıktır. Onaylanır veya kabul edilir. Onay veya Kabul belgeleri, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine verilir.

2 Bu Şart, beşinci Onay veya Kabul belgesinin veriliş tarihinden sonraki otuzuncu günden itibaren yürürlüğe girer.

3 Daha sonra onaylayan bir imzacı Hükümet bakımından işbu Şart, onay veya kabul belgesinin veriliş tarihinden sonraki otuzuncu günden itibaren yürürlüğe girer.

4 Genel Sekreter, Avrupa Konseyinin tüm üyelerine ve Uluslararası Çalışma Bürosunun Genel Direktörüne, bu Şartın yürürlüğe girişini, onaylayan veya kabul eden Akit Tarafların adlarını ve daha sonraki onay veya kabul belgelerinin verilişini bildirir.

Madde 36 - Değişiklikler

Avrupa Konseyinin herhangi bir üyesi, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine yapacağı bir duyuruyla işbu Şartta bir değişiklik önerebilir. Genel Sekreter önerilen değişiklik tekliflerini diğer Avrupa Konseyi üyelerine bildirir ve bunlar daha sonra Bakanlar Komitesince incelenerek görüş bildirmesi için Danışma Meclisine sunulur. Bakanlar Komitesince uygulanan herhangi bir değişiklik, tüm Akit Tarafların bu değişikliği kabul ettiklerini Genel Sekretere bildirmesinden sonraki otuzuncu gün yürürlüğe girer. Genel Sekreter Avrupa Konseyinin tüm üyelerine ve Uluslararası Çalışma Örgütünün Genel Direktörüne bu tür değişikliklerin yürürlüğe girişini bildirir.

Madde 37 - Fesih

1 Akit Taraftan biri, ancak, kendisi için yürürlüğe giriş tarihinden başlayarak beş yıllık bir sürenin sonunda veya onu izleyen iki yıllık dönemler sonunda ve her halükarda Avrupa Konseyi Genel Sekreterine altı ay önceden bildirmek koşuluyla bu Şartı feshedebilir. Genel Sekreter durumu diğer Taraflara ve Uluslararası Çalışma Bürosunun Genel Direktörüne bildirir. Akit Taraf sayısının beşten aşağı düşmemesi koşuluyla, bu tür fesihler Şartın diğer Akit Taraflar bakımından geçerliliğini etkilemez.

2 Akit Taraflardan herhangi biri, önceki fıkranın hükümleri uyarınca Şartın 2. Bölümünün kabul etmiş olduğu maddelerinden veya fıkralarından herhangi birini feshedebilir. Ancak, bu Akit Tarafın kendisini bağlı saydığı madde sayısı 10'dan, fıkra sayısıysa 45'den az olamaz ve bu madde ve fıkralar 20. maddenin 1.fikrasının b bendinde özel olarak değinilenler arasında Akit Tarafın seçtiği maddeleri kapsamaya devam edecektir.

3 Akit Taraflardan herhangi biri, bu maddenin 1. fıkrasında belirlenen koşullar uyarınca işbu Şartı veya 2. Bölümün maddelerinden veya fıkralarından herhangi birini, 34. maddenin 2. fıkrası uyarınca yapılmış bir bildirimle Şartın uygulandığı herhangi bir ülke bakımından feshedilebilir.

Madde 38 - Ek

Bu Şartın eki, onun ayrılmaz bir parçasıdır.

Gereğince yetkili kılınmış olan aşağıdaki imzası bulunanlar yukarıdaki hükümleri kabul ederek bu Şartı imzalamıştır.

Bu Şart, her iki metin de eşit şekilde geçerli olmak ve tek kopya olarak Avrupa Konseyi arşivine konmak üzere Fransızca ve İngilizce dillerinde 1961 Ekiminin 18 inci günü Torino'da akdedilmiştir. Genel Sekreter, İmzacıların her birine onaylı örnekleri gönderir.

SOSYAL ŞARTA EK

Sosyal Şartın Korunan Kimseler Bakımından Kapsamı

1 12. maddenin 4. fıkrası ve 13. maddenin 4. fıkrası hükümleri saklı kalmak üzere 1 ila 17. Maddelerin içerdiği kimseler; bu maddelerin 18 ve 19. Maddelerin hükümleri ışığında yorumlanarak anlaşılması koşuluyla ancak bir Akit Tarafın ülkesinde yerel olarak oturan veya sürekli olarak çalışan öteki Akit Tarafların uyrukları olmaları durumunda yabancıları da kapsar.

Bu yorum, Akit Taraflardan herhangi biri tarafından aynı kolaylıkların başka kimselere de uygulanmasını engellemez.

2 Her Akit Taraf, Mültecilerin Statüsüne dair 28 Temmuz 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesinde tanımı verilen ve ülkesinde yasal olarak bulunan mültecilere, herhangi bir durumda en azından adı geçen Sözleşmeye ve bu kimselere uygulanan başka belgelere göre kabul ettiği yükümlülükler düzeyinde olmak üzere olabildiğince uygun davranmayı taahhüt eder.

Bölüm I, Fıkra18 ve Bölüm II, Madde 18, Fıkra 1

Bu hükümler, Akit Tarafların ülkelerine giriş konusuyla ilgili değildir ve 13 Aralık 1955 tarihinde Paris'te imzalanan Avrupa İskan Sözleşmesinin hükümlerine halel getirmez.

Bölüm II

Madde 1, Fıkra 2

Bu hüküm, sendika güvenliği koşulunu veya uygulamasını yasakladığı veya izin verdiği biçimde yorumlanamaz.

Madde 4, Fıkra 4

İşbu hüküm, ağır bir suç işlemesi durumunda bir kimsenin işine hemen son verilmesini engellediği biçimde anlaşılabilir.

Madde 4, Fıkra 5

Bir Akit Tarafın bu fıkrada öngörülen yükümlülüğü, kapsam dışı kalan kimseler hariç olmak üzere, yasayla veya toplu sözleşme veya hakem kararı yoluyla çalışanların büyük çoğunluğunun ücretlerinden kesinti yolu ile mağdur edilmelerine izin verilmediğinde, taahhütte bulunabileceği biçiminde anlaşılabilir.

Madde 6, Fıkra 4

Her Akit Tarafın grev hakkına uygulayacağı başka bir kısıtlamanın ancak 31. Madde hükümlerine göre haklı gerekçelere dayanması koşuluyla, kendisi bakımından grev hakkının kullanılmasını yasayla düzenleyebileceği biçiminde anlaşılabilir.

Madde 7, Fıkra 8

Bir Akit Tarafın bu fıkra da öngörülen yükümlülüğü, 18 yaşından küçüklerin büyük çoğunluğunun gece işinde çalıştırılmayacağını yasayla öngörerek bu yükümlülüğün anlamına uygun davrandığında yerine getirmiş olacağı biçimde anlaşılmıştır.

Madde 12, Fıkra 4

Bu fıkranın girişindeki “ve bu tür Sözleşmelerde konulan koşullara bağlı olarak” ibaresi, bir Akit Tarafın, öteki Akit Tarafların uyruklarına başka yardımların yanı sıra, herhangi bir sigorta katkısından bağımsız olarak yapılan yardımları sağlamadan önce, belli bir ikamet süresinin tamamlanmasını isteyebilmesini içerdiği biçimde anlaşılmıştır.

Madde 13, Fıkra 4

Sosyal ve Tıbbi Yardıma Avrupa Sözleşmesine taraf olmayan Hükümetler, diğer Akit Tarafların uyruklarına adı geçen Sözleşmenin hükümlerine uygun olan bir davranış sağlamaları koşuluyla Sosyal Şartı bu fıkra bakımından onaylayabilir.

Madde 19, Fıkra 6

Bu hükmün amacı bakımından, “bir çalışan yabancı ailesi” teriminin en azından karısıyla bakmakla yükümlü olduğu 21 yaşının altındaki çocuklarını kapsadığı biçimde anlaşılmıştır.

Bölüm III

İşbu Şart, uluslararası nitelikte hukuksal yükümlülükleri içerir ve uygulanması ancak 4. Bölümde öngörülen gözetime bağlıdır.

Madde 20, Fıkra1

“Numaralanmış fıkralar” salt bir fıkradan oluşan maddeleri de kapsayabilir.

Bölüm V

Madde30

“Savaş veya öteki olağanüstü durumlarda” deyimini, savaş tehdidini kapsayacak biçimde anlaşılmıştır.

Avrupa Sosyal Şartı'na Ek Protokol

Strasbourg, 5.V.1988

Önsöz

Burada imzası bulunan Avrupa Konseyi üyesi Devletler,

18 Ekim 1961'de Torino'da imzaya Avrupa Sosyal Şartının açılan (bundan sonra "Şart" olarak anılacaktır) güvence altına aldığı sosyal ve ekonomik hakların korunma alanını genişletmek için yeni önlemler almaya kararlı olarak,

Aşağıdaki hususlarda mutabık kalmışlardır:

Bölüm I

Taraflar, aşağıdaki hak ve ilkelerin etkili bir biçimde uygulanabileceği koşulları sağlamayı, ulusal ve uluslararası nitelikteki tüm uygun araçlarla izleyecekleri politikalarının amacı olarak kabul ederler:

- 1 Tüm çalışanlar, istihdam ve meslek konularında cinsiyete dayalı ayrım yapılmaksızın fırsat eşitliği ve eşit muamele görme hakkına sahiptir.
- 2 Tüm çalışanlar, işletmede bilgilendirilme ve danışılma hakkına sahiptir.
- 3 Çalışanlar, işletmedeki çalışma koşulları ile çalışma ortamının düzenlenmesine ve iyileştirilmesine uygun bulma hakkına sahiptir.
- 4 Her yaşlı insan sosyal korunma hakkına sahiptir.

Bölüm II

Taraflar kendilerini, Bölüm III' de öngörülen biçimde, aşağıdaki maddelerde yer alan yükümlülüklerle bağlı saymayı kabul ederler:

Madde 1 - İstihdam ve meslek konularında cinsiyete dayalı ayrım yapılmaksızın fırsat eşitliği ve eşit muamele görme hakkı

Taraflar, Cinsiyete dayalı ayrım yapılmaksızın istihdam ve meslek konularında fırsat eşitliği ve eşit muamele görme hakkının etkili bir biçimde kullanımını sağlamak amacıyla, bu hakkı tanımayı ve bunun aşağıdaki alanlarda uygulanmasını sağlamak veya teşvik etmek için uygun önlemler almayı taahhüt ederler.

- İşe giriş, işten çıkarılmaya karşı korunma ve yeniden işe yerleştirilme;
- mesleki yönlendirme, eğitim, yeniden eğitim ve rehabilitasyon;
- istihdam şartları ve ücreti de kapsayan çalışma koşulları;
- yükselmeyi de kapsayan meslekte ilerleme.

1 Özellikle gebelik, loğusa ve doğum sonrası dönem ile ilgili olarak kadının korunmasına ilişkin hükümler, bu Maddenin 1. fıkrasında belirtildiği biçimde ayrımcılık sayılmaz.

2 Bu Maddenin 1. fıkrası, fiili eşitsizliklerin giderilmesini amaçlayan özel önlemlerin alınmasını engellemez.

3 Nitelikleri ya da yerine getirilme koşulları nedeniyle yalnızca belli bir cinsiyetten olan kişilere ilişkin mesleki etkinlikler bu Maddenin ya da bu Maddenin bazı hükümlerinin kapsamı dışında tutulabilir.

Madde 2 - Bilgilendirilme ve danışılma hakkı

1 Taraflar, çalışanların işletmede bilgilendirilme ve danışılma hakkının etkili bir biçimde kullanımını sağlamak amacıyla, ulusal mevzuat ve uygulama çerçevesinde çalışanların ya da temsilcilerinin

a işletmeye zarar verebilecek bazı bilgilerin açıklanmasının reddedilebilmesi ya da gizliliğe tâbi olabileceği koşuluyla, kendilerini çalıştıran işletmenin ekonomik ve mali durumu hakkında düzenli olarak ya da uygun zamanlarda ve anlaşılabilir bir biçimde bilgilendirilmelerine; ve

b esas itibarıyla çalışanların çıkarlarını etkileyebilecek, özellikle de işletmede istihdam durumunda önemli bir etki yaratabilecek nitelikteki, alınması düşünülen kararlar hakkında zamanında bunlara danışılmasına olanak veren önlemleri almayı ya da bunu özendirmeyi üstlenirler.

2 Taraflar, ulusal mevzuat ya da uygulama tarafından belirlenecek, belirli bir sayıdan daha az çalışanı istihdam eden işletmeleri bu Maddenin 1. fıkrasının uygulanma alanı dışında tutabilirler.

Madde 3 - Çalışma koşullarının ve çalışma ortamının düzenlenmesine ve iyileştirilmesine uygun bulma hakkı

1 Taraflar, çalışanların işletmede çalışma koşullarının ve çalışma ortamının düzenlenmesine ve iyileştirilmesine uygun bulma haklarını etkili bir biçimde kullanmalarını sağlamak amacıyla, ulusal mevzuat ve uygulama uyarınca çalışanların ya da temsilcilerinin

a çalışma koşullarının, işin örgütlenmesinin ve çalışma ortamının düzenlenmesi ve iyileştirilmesine;

b işletmede sağlığın ve güvenliğin korunmasına;

c işletmede sosyal ve sosyo-kültürel hizmetlerin ve olanakların örgütlenmesine;

d bu konulardaki düzenlemelere ilişkin uyumun denetimine uygun bulma olanağı veren önlemler almayı ya da bunları özendirmeyi taahhüt ederler.

2 Taraflar, ulusal mevzuat ya da uygulama tarafından belirlenen, belirli bir sayıdan daha az çalışanı istihdam eden işletmeleri bu Maddenin 1. fıkrasının uygulanma alanı dışında tutabilirler.

Madde 4 - Yaşlıların sosyal korunma hakkı

Taraflar, yaşlıların sosyal korunma hakkını etkili bir biçimde kullanmalarını sağlamak amacıyla, doğrudan ya da kamusal veya özel örgütlerle işbirliği yaparak, özellikle, aşağıdaki amaçlara yönelik uygun önlemler almayı ya da bunları teşvik etmeyi taahhüt ederler.

1 Yaşlılara, aşağıdaki belirtilen yollarla mümkün olduğu kadar uzun bir süre için toplumun tam üyeleri olarak kalmalarını sağlamak,

a iyi bir yaşam sürmeleri ve kamusal, sosyal ve kültürel yaşama etkin olarak uygun bulmalarına olanak sağlayan yeterli kaynak tahsisi;

b yaşlılar için varolan hizmetler ve kolaylıklara ilişkin ve onların bunlardan yararlanma olanakları konularında bilgi sahibi kılınmaları;

2 Yaşlıların, aşağıda belirtilen yollarla, kendi yaşam biçimlerini özgürce seçmelerini ve alıştıkları çevrede yaşamlarını istedikleri ve yapabildikleri sürece bağımsız olarak sürdürülmelerini sağlamak.

a İhtiyaçlarına ve sağlık durumlarına uygun konut temini veya konutlarının uygun hale getirilmesi için yeterli destek sağlaması,

b durumlarının gerektirdiği sağlık bakım ve hizmetlerin sağlanması,

3 Kurumlarda yaşayan yaşlılara, özel yaşamlarına saygı içinde, uygun yardım ve bunların kurumdaki yaşam koşullarına ilişkin kararlara katılımlarını sağlamak.

Bölüm III

Madde 5 - Yükümlülükler

1 Taraflardan her biri,

a bu Protokolün I. Bölümünü, bu bölümün giriş fıkrasında belirtildiği gibi, tüm uygun araçlarla gerçekleştirilmesine çalışacakları amaçların bir bildirimini saymayı;

b kendisini bu Protokolün II. Bölümünün bir ya da daha çok maddesiyle bağlı saymayı taahhüt ederler.

2 Bu Maddenin 1. fıkrasının (b) bendi uyarınca seçilen madde ya da maddeler, ilgili Akit Devletin onay, kabul ya da uygun bulma belgesinin tevdii sırasında Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne bildirilecektir.

3 Taraflardan herhangi biri, daha sonraki bir tarihte, bu Maddenin 1. fıkrası kurallarına uygun olarak henüz kabul etmemiş olduğu bu Protokolün II. Bölümünün herhangi bir maddesiyle kendisini bağlı saydığını Genel Sekretere göndereceği bir bildirimle açıklayabilir. Daha sonra kabul edilmiş olan bu yükümlülükler onay, kabul ya da uygun bulma işlemlerinin ayrılmaz bir parçası sayılacak ve bildirim tarihini izleyen otuzuncu günden başlamak üzere aynı etkiye sahip olacaktır.

Bölüm IV

Madde 6 - Kabul edilen yükümlülüklerin uygunluğunun denetimi

Taraflar, bu Protokolün II. Bölümündeki hükümlerden kabul etmiş olduklarının uygulanmasına ilişkin raporları, Şartın 21. Maddesi uyarınca sundukları raporların içinde sunacaklardır.

Bölüm V

Madde 7 - Kabul edilen yükümlülüklerin yerine getirilmesi

1 Bu Protokolün II. Bölümünün 1 ilâ 4. Maddeleri hükümleri,

a yasalar ya da yönetmeliklerle;

b işverenler ya da işveren örgütleri ile çalışanların örgütleri arasında yapılmış toplu sözleşmelerle;

c bu iki yöntemden elde edilen karma bir yöntemle; ya da

d diğer uygun araçlarla

uygulanabilir.

2 Bu Protokolün II. Bölümünün 2. ve 3. Maddelerinden doğan yükümlülükler, bu hükümler bu Maddenin 1. fıkrasına uygun olarak ilgili çalışanların büyük çoğunluğuna uygulanmışsa yerine getirilmiş kabul edilecektir.

Madde 8 - Şart ile Protokol arasındaki ilişki

1 Bu Protokol hükümleri, Şart hükümlerinin uygulanmasını engellemez.

2 Şartın 22 ilâ 32. ve 36. Maddeleri, gerekli değişiklikler yapılarak, bu Protokole uygulanır.

Madde 9 - Bölgesel uygulama

- 1** Bu Protokol her Tarafın ana ülkesinde uygulanır. Her Devlet, imza sırasında ya da onay ya da kabul belgesini verirken, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine yapacağı bir bildirimle, bu amaca yönelik olarak ana ülkesi sayılacak olan toprakları belirtir.
- 2** Herhangi bir Akit Taraf, bu Protokolün onay, kabul ya da uygun bulma işlemleri sırasında ya da daha sonra herhangi bir zamanda Avrupa Konseyi Genel Sekreterine yapacağı bir bildirimle, uluslararası ilişkilerinden sorumlu olduğu ya da uluslararası sorumluluğunu üstlendiği ve adı geçen bildirimde belirtilen ana ülkesi dışındaki toprak ya da topraklara bu Protokolün tümüyle ya da bir bölümüyle uygulanacağını bildirebilir. Bu bildirimde, bu Protokolün II. Bölümünün madde ya da maddelerinden bildiride belirtilen topraklar bakımından bağlayıcı saydıklarını belirtir.
- 3** Bu Protokol, yukarıda belirtilen bildirimde yer alan toprak ya da topraklar bakımından Genel Sekreterin bu bildirim alacağı tarihi izleyen otuzuncu günden başlayarak yürürlüğe girecektir.
- 4** Taraflardan her biri, daha sonraki bir tarihte, bu Maddenin 2. fıkrası kurallarına uygun olarak bu Protokolün uygulanma alanına alınan toprak ya da topraklarda, bu toprak ya da topraklar yönünden henüz kabul etmemiş olduğu herhangi bir maddeyle kendisini bağlı saydığını Avrupa Konseyi Genel Sekreterine göndereceği bir bildirimle açıklayabilir. Daha sonra kabul edilmiş olan bu yükümlülükler ilgili toprak yönünden ilk bildirim ayrılmaz bir parçası sayılacak ve Genel Sekreterin bu bildirim alacağı tarihi izleyen otuzuncu günden başlamak üzere aynı etkiye sahip olacaktır.

Madde 10 - İmza, onay, kabul, uygun bulma ve yürürlüğe girme

- 1** Bu Protokol, Şartı imzalayan Avrupa Konseyi üyesi Devletlerin imzasına açıktır. Bu Protokol onaya, kabule ya da uygun bulma şartlarına tâbidir. Avrupa Konseyi üyesi hiçbir Devlet, aynı anda ya da daha önce Şartı onaylamaksızın bu Protokolü onaylayamaz, kabul edemez ya da uygun bulamaz. Onay, kabul ya da uygun bulma belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreterine verilecektir.
- 2** Bu Protokol, üçüncü onay, kabul ya da uygun bulma belgesinin verildiği tarihi izleyen otuzuncu gün yürürlüğe girecektir.
- 3** Bu Protokol, onu daha sonra onaylayacak her imzacı Devlet için onay, kabul ya da uygun bulma belgesinin verildiği tarihi izleyen otuzuncu gün yürürlüğe girecektir.

Madde 11 - Fesih

- 1** Herhangi bir Taraf bu Protokolü, ancak, Protokolün kendisi açısından yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş yıllık bir dönemin sonunda ya da sonraki her iki yıllık dönemin sonunda ve, her iki durumda da, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine altı ay önceden bildirimde bulunarak feshedebilir. Böyle bir fesih, Tarafların sayısı için altına düşmediği sürece, Protokolün diğer Taraflar açısından geçerliliğini etkilemez.
- 2** Herhangi bir Taraf, önceki fıkrada yer alan hükümlere uygun olarak, bu Protokolün II. Bölümünün kabul etmiş olduğu herhangi bir maddesini, bağlı olacağı madde sayısı birin hiçbir zaman altına düşmemek koşuluyla feshedebilir.
- 3** Herhangi bir Taraf, 9. Maddenin 2. ve 4. fıkraları uyarınca yapılan bildirim gereği Protokolün uygulandığı her toprak yönünden, bu Maddenin 1. fıkrasında belirtilen koşullar uyarınca bu Protokolü ya da Protokolün II. Bölümünün her maddesini feshedebilir.
- 4** Şartın 37. Maddesinin 1. fıkrası uyarınca Şartı fesheden, Şart ve bu Protokol ile bağlı herhangi bir Taraf, Protokolü de feshetmiş sayılacaktır.

Madde 12 - Bildirimler

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri,

- a** herhangi bir imzayı;
- b** herhangi bir onay, kabul ya da uygun bulma belgesinin tevdiini;
- c** Bu protokolün 9. ve 10. Maddeleri çerçevesindeki herhangi bir yürürlüğe giriş tarihini;
- d** Bu Protokolle ilgili başka herhangi işlemi bir işlemi, bildirimini ya da yazışmayı

Konsey üyesi Devletlere ve Uluslararası Çalışma Bürosu Genel Müdürüne bildirecektir.

Madde 13 - Ek

Ek, bu Protokolün ayrılmaz bir parçasıdır.

Usulüne uygun olarak yetki verilmiş olan aşağıda imzası bulunanlar huzurunda bu Protokol imzalanmıştır.

1988 Mayısının 5. günü, her iki metin de eşit olarak geçerli olmak ve tek örnek olarak Avrupa Konseyi arşivine konmak üzere İngilizce ve Fransızca olarak Strasbourg'da yapılmıştır.

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Avrupa Konseyi üyesi Devletlerin her birine bunun aslına uygun onaylanmış bir örneğini gönderecektir.

PROTOKOLE EK

Protokolün korunan kişiler yönünden kapsamı

1 1 ilâ 4. Maddelerde belirtilen kişiler, bu maddeler Şartın 18. ve 19. Maddesi hükümleri ışığında yorumlanmak koşuluyla, yabancılardan yalnızca ilgili Taraf ülkesinde yasal olarak oturan ya da düzenli olarak çalışan diğer Tarafların vatandaşlarını kapsar.

Bu yorum, Taraflardan herhangi birince benzer kolaylıkların başka kişilere yaygınlaştırılmasını engellemez.

2 Her Taraf, 28 Temmuz 1951'de Cenevre'de imzalanan Mültecilerin Statüsüne ilişkin Sözleşmede ve 31 Ocak 1967 tarihli Mültecilerin Statüsü hakkında Protokolde tanımlanan ve ülkesinde yasal olarak bulunan mültecilere, olabildiğince lehte ve her halde Tarafın yukarıda belirtilen belgeler ve bu mültecilere uygulanabilecek olan diğer uluslararası belgelerle üstlenmiş olduğu yükümlülüklerden daha az olmamak üzere lehte muamelede bulunacaktır.

3 Her Taraf, 28 Eylül 1954'te New York'ta yapılan Vatansızların Statüsüne ilişkin Sözleşmede tanımlanan ve ülkesinde yasal olarak bulunan vatansızlara, olabildiğince lehte ve her halde Tarafın yukarıda belirtilen belgeyle ve bu vatansızlara uygulanabilecek olan diğer uluslararası belgelerle üstlenmiş olduğu yükümlülüklerden daha az olmamak üzere lehte muamelede bulunacaktır.

Madde 1

İşsizlik yardımı, yaşlılık yardımı ve dul ve yetimlere yapılan yardımlar ile ilgili diğer hükümlerde olduğu gibi sosyal güvenliğe ilişkin konuların, bu Maddenin kapsamı dışında tutulabileceği kararlaştırılmıştır.

Madde 1, Fıkra 4

Bu hüküm Tarafların, yasalar ya da düzenleyici işlemlerle, nitelikleri ya da yerine getirilme koşulları nedeniyle belli bir cinsiyetten olanlara özgülenebilecek bir meslekler listesi oluşturmaları gerektiği biçiminde yorumlanamaz.

2. ve 3. Maddeler

1 Bu maddelerin uygulanmasında, “çalışanların temsilcileri” terimi, ulusal mevzuat ya da uygulama tarafından böyle nitelendirilen kişiler anlamına gelir.

2 “Ulusal mevzuat ve uygulama” terimi, duruma göre, yasaların ve düzenleyici işlemlerin yanı sıra toplu iş sözleşmelerini, işverenler ve çalışanların temsilcileri arasındaki diğer anlaşmaları, gelenekleri ve ilgili yargı kararlarını kapsar.

3 Bu maddelerin uygulanmasında, “işletme” terimi, tüzel kişiliği olan ya da olmayan, kazanç elde etmek üzere hizmet üretmek ya da sağlamak için oluşturulmuş ve kendi pazar politikasını belirleme gücü olan maddi ve maddi olmayan bileşenler bütününe belirtir biçimde anlaşılır.

4 Dinsel toplulukların ve bunların kurumlarının, bu kurumlar 3. fıkra anlamında işletme olsalar bile, bu maddelerin uygulanma alanının dışında bırakılabileceğine karar verilmiştir. Ulusal mevzuatın koruduğu bazı ideallerden esinlenen ya da bazı ahlaki kavramların yönlendirdiği etkinliklerde bulunan kuruluşlar, işletmenin doğrultusunun korunmasının gerektirdiği ölçüde bu maddelerin uygulama alanı dışında bırakılabilirler.

5 Bir Devlette, 2 ve 3. Maddelerde yer alan haklar işletmenin çeşitli kuruluşlarında kullanıldığı zaman, ilgili Taraf bu hükümlerden doğan yükümlülükleri yerine getirmiş sayılır.

Madde 3

Bu hüküm, ne Devletlerin işyerlerinde sağlık ve güvenlik ile ilgili düzenlemeler yapma yükümlülüğü ve yetkisini ne de bunların uygulanmasını izlemekle görevli organların yetki ve sorumluluklarını etkiler.

“Sosyal ve sosyo-kültürel hizmet ve olanaklar” terimleri, bazı işletmelerin çalışanlara sağladığı sosyal yardım, spor alanları, emzirme odaları, kütüphaneler, çocuklar için tatil kampları vb. gibi sosyal ve ya da kültürel olanakları belirtir biçimde anlaşılır.

Madde 4, Fıkra 1

Bu fıkranın uygulanmasında, “olabildiğince uzun bir süre” terimi, yaşlı kişinin fiziksel, ruhsal ve zihinsel yeteneklerine ilişkindir.

Madde 72

Maddenin 2. fıkrası ve 3. Maddenin 2. fıkrası uyarınca kapsam dışı bırakılan çalışanlar, ilgili çalışanların sayısının saptanmasında hesaba uygun bulmaz.

Avrupa Sosyal Şartını Değiştiren Protokol

Torino, 21.X.1991

Gayri resmi tercüme

18 Ekim 1961 tarihinde Torino’da imzaya açılmış bulunan Avrupa Sosyal Şartı (bundan böyle “Şart” olarak tanımlanacaktır) Protokolünü imzalayan Avrupa Konseyi üye Devletleri, Şartın etkinliğini artırmak ve özellikle denetim mekanizmasının işleyişini ıslâh etmek amacı ile bazı tedbirler almaya kararlı olarak;

Bunun için Şartın bazı maddelerinin değiştirilmesini arzu ettiklerinden,

Aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır:

Madde 1

Şartın 23. Maddesi aşağıdaki gibi olacaktır:

“Madde-23-Rapor ve yorum suretlerinin iletimi

1 Sözleşmeci Taraflardan her biri 21 ve 22. Maddelere uygun olarak Genel Sekretere rapor gönderirken bunun örneklerini Hükümetler Sosyal Komitesinin Alt Komitesi toplantılarında temsil edilmek üzere 27. maddenin 2. fıkrasına göre davet edilecek uluslararası işveren örgütlerine gönderecektir. Bu örgütler Sözleşmeci Tarafların raporları hakkında olabilecek yorumlarını Genel Sekretere göndereceklerdir.

2 Genel Sekreter, Sözleşmeci Tarafların raporlarının birer suretini, Avrupa Konseyi nezdinde danışman statüsüne sahip olan ve bu Şartın yönettiği konularda özel yetenek sahibi uluslararası kuruluşlara gönderecektir.

3 21 ve 22. Maddelerde ve bu Maddede atıfta bulunulan rapor ve yorumlar, talep üzerine kamuya açıklanacaktır.

Madde 2

Şartın 24. Maddesi aşağıdaki şekli alacaktır:

“Madde 24- Raporların incelenmesi

1 Genel Sekretere 21. ve 22. Maddelere göre gönderilmiş olan raporlar, 25. Maddeye göre kurulmuş bulunan Bağımsız Uzmanlar Komitesi tarafından incelenecektir. Aynı zamanda Komitenin önünde, 23. Maddenin 1. Fıkrası gereğince Genel Sekretere gönderilmiş bulunan yorumlarda olacaktır. İncelemesini tamamladığında, Bağımsız Uzmanlar Komitesi vardığı sonuçları içeren bir rapor tanzim edecektir.

2 21. Maddede adı geçen raporlar ile ilgili olarak, Bağımsız Uzmanlar Komitesi, yasal açıdan ulusal yasa ve uygulamaların, söz konusu Sözleşmeci Tarafın Şarttan doğan yükümlülüklerine ne derece uyumlu olduğunu değerlendirecektir.

3 Komite, doğrudan doğruya Sözleşmeci Taraflardan ek bilgi ve açıklamalar isteyebilir. Bu bağlamda, Bağımsız Uzmanlar Komitesi gerektiği takdirde, kendi girişimi veya Sözleşmeci Tarafın talebi üzerine Sözleşmeci Tarafın temsilcileri ile bir toplantı yapabilir. 23. Maddenin

1. Fıkrasında adı geçen kuruluşlar bilgilendirileceklerdir.

4 Bağımsız Uzmanlar Komitesinin vardığı sonuçlar açıklanacak ve Genel Sekreter tarafından Hükümetler Komitesine, Parlamenterler Meclisine ve 23. Maddenin 1. Fıkrası ve 27. Maddenin 2. Fıkrasında adı geçen kuruluşlara ulaştırılacaktır.”

Madde 3

Şartın 25. Maddesi aşağıdaki şekli alacaktır:

“ Madde 25-Bağımsız Uzmanlar Komitesi

1 Bağımsız Uzmanlar Komitesi, en az dokuz üyeden oluşacak ve bunlar Sözleşmeci Taraflarca gösterilen ulusal ve uluslararası sosyal konulardaki yetenekleri ile tanınmış ve en yüksek ahlak değerlerine sahip uzmanlar listesinden Parlamenterler Meclisinin oy çokluğu ile seçilmiş olacaklardır. Üyelerin tam sayısı Bakanlar Komitesince kararlaştırılacaktır.

2 Komite üyeleri altı yıllık bir dönem için seçileceklerdir. Bir defa daha yeniden seçilebilirler.

3 Süresi henüz dolmamış bir üyenin yerine seçilen bir Bağımsız Uzmanlar Komitesi üyesi, selefinin kalan süresi kadar hizmet görecektir.

4 Komite üyeleri kendi şahıslarını temsil edeceklerdir. Görev sürelerince, görevlerinin gerektirdiği bağımsızlık, tarafsızlık ve bürolarında bulunma koşullarına aykırı herhangi bir görev yapamazlar.”

Madde 4

Şartın 27. Maddesi aşağıdaki şekli alacaktır:

“Madde 27- Hükümet Komitesi

1 Sözleşmeci Tarafların raporları, 23. Maddenin 1. Fıkrası ve 24. Maddenin 3. Fıkrası gereğince iletilen yorumlar ve bilgi ve Bağımsız Uzmanlar Komitesinin raporları bir Hükümet Komitesine sunulacaktır.

2 Komite her Sözleşmeci Tarafın bir temsilcinden oluşacaktır. Komite, uluslararası işveren kuruluşlarını ikiden fazla olmamak ve uluslararası sendika kuruluşlarını da ikiden fazla olmamak kaydı ile toplantılarına danışman kapasitesinde gözlemci göndermeye davet edecektir.

3 Hükümet Komitesi, Bakanlar Komitesinin kararlarını hazırlayacaktır. Özellikle, Bağımsız Uzmanlar Komitesinin ve Sözleşmeci Tarafların raporlarının ışığı altında, Sözleşmenin 28 Maddesine gereğince her ilgili Sözleşmeci Tarafa, yapılacak olan tavsiyeleri, sosyal, ekonomik ve diğer siyasal esaslara dayanarak kendi görüşüne göre nedenlerini de belirtmek suretiyle seçecektir. Bakanlar Komitesine, bir rapor sunacak ve bu rapor yayınlanacaktır.

4 Sosyal Şartın genel olarak uygulanması hakkındaki bulgularına dayanarak, Hükümet Komitesi, Bakanlar Komitesine, sosyal konularda araştırmalar yapılması ve Şartın güncelleştirilebilecek maddelerini hedefleyen öneriler sunabilir.”

Madde 25

Şartın 28. Maddesi aşağıdaki şekli alacaktır:

“Madde 28 – Bakanlar Komitesi

1 Bakanlar Komitesi, oy hakkı Sözleşmezcilerle Taraflarla kısıtlı olmak kaydı ile, oylamaya katılanların üçte iki çoğunluğu ile, Hükümet Komitesinin raporuna dayanarak, tüm denetim düzenini ve ilgili Sözleşmecilerle Taraflara yapılacak bireysel tavsiyeleri içeren bir karar kabul edecektir.

2 Hükümet Komitesinin 27. Madde 4. Fıkrasına göre önerilerini göz önünde bulunduracak olan Bakanlar Komitesi, uygun göreceği kararları alacaktır.”

Madde 26

Şartın 29. Maddesi aşağıdaki şekli alacaktır:

“Madde 29 – Parlamenterler Meclisi

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, dönemsel genel tartışmalar yapılabilmesi için, Bağımsız Uzmanlar Komitesi ve Hükümet Komitesinin raporları ile Bakanlar Komitesinin kararlarını Parlamenterler Meclisine iletacaktır.”

Madde 27

1 Bu Protokol, aşağıdaki şekillerde kendini bağlı kılacak Avrupa Konseyi üyesi olup Şartı imzalamış bulunan ülkelerin imzasına açık olacaktır:

a Onay, kabul veya tasvip ile ilgili bir çekince koymadan imzalamak; veya

b onay, kabul veya tasvip koşuluyla imzayı takiben onay, kabul veya tasvip;

2 Onay, kabul veya tasvip belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreterine tevdi edilecektir.

Madde 28

Bu Protokol, Şarta katılmış bulunan bütün Sözleşmecilerle Tarafların, 7. Maddenin hükümlerine göre Protokole bağlı olduklarına dair rızalarını ifade etmelerinden sonraki otuzuncu günde yürürlüğe girecektir.

Genel Sekreter, Avrupa Konseyi üye Devletlerine aşağıdaki hususlar bildirecektir:

a her bir imzalamaya;

b Her bir onay, kabul veya tasvip belgesinin tevdi;

c Protokolün 8. Maddeye göre yürürlüğe girdiği tarih;

d Bu Protokol ile ilgili herhangi bir fiil, tebliğ veya ileti.

Usulüne göre yetkili kılınmış olan, aşağıda imzaları bulunan temsilciler bu sözleşmeyi imzalamışlardır.

Avrupa Konseyi arşivinde saklanacak her iki metinde aynı derecede geçerli olmak üzere, İngilizce ve Fransızca dillerinde 21 Ekim 1991 tarihinde Torino’da imzalanmış olup onaylanmış kopyalar Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından her bir üye devlete, bu sözleşmenin hazırlanmasına iştirak eden üye olmayan devletlere ve bu sözleşmeyi onaylamak üzere davet edilmiş olan herhangi bir devlete gönderecektir.

Avrupa Sosyal Şartına Kollektif Şikayet Sistemi Getiren Ek Protokol

Strasbourg, 9.XI.1995

Gayri resmi tercüme

18 Ekim 1961 tarihinde Torino’da imzaya açılmış bulunan Avrupa Sosyal Şartı (bundan böyle “Şart” olarak tanımlanacaktır) Protokolünü imzalayan Avrupa Konseyi üye Devletleri, Şartın etkinliğini artırmak ve özellikle denetim mekanizmasının işleyişini ıslâh etmek amacı ile bazı tedbirler almaya kararlı olarak;

Bunun için Şartın bazı maddelerinin değiştirilmesini arzu ettiklerinden,

Aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır:

Madde 1

Şartın 23. Maddesi aşağıdaki gibi olacaktır:

“Madde-23-Rapor ve yorum suretlerinin iletimi

1 Sözleşmeci Taraflardan her biri 21 ve 22. Maddelere uygun olarak Genel Sekretere rapor gönderirken bunun örneklerini Hükümetler Sosyal Komitesinin Alt Komitesi toplantılarında temsil edilmek üzere 27. maddenin 2. fıkrasına göre davet edilecek uluslararası işveren örgütlerine gönderecektir. Bu örgütler Sözleşmeci Tarafların raporları hakkında olabilecek yorumlarını Genel Sekretere göndereceklerdir.

2 Genel Sekreter, Sözleşmeci Tarafların raporlarının birer suretini, Avrupa Konseyi nezdinde danışman statüsüne sahip olan ve bu Şartın yönettiği konularda özel yetenek sahibi uluslararası kuruluşlara gönderecektir.

3 21 ve 22. Maddelerde ve bu Maddede atıfta bulunulan rapor ve yorumlar, talep üzerine kamuya açıklanacaktır.

Madde 2

Şartın 24. Maddesi aşağıdaki şekli alacaktır:

“Madde 24- Raporların incelenmesi

1 Genel Sekretere 21. ve 22. Maddelere göre gönderilmiş olan raporlar, 25. Maddeye göre kurulmuş bulunan Bağımsız Uzmanlar Komitesi tarafından incelenecektir. Aynı zamanda Komitenin önünde, 23. Maddenin 1. Fıkrası gereğince Genel Sekretere gönderilmiş bulunan yorumlarda olacaktır. İncelemesini tamamladığında, Bağımsız Uzmanlar Komitesi vardığı sonuçları içeren bir rapor tanzim edecektir.

2 21. Maddede adı geçen raporlar ile ilgili olarak, Bağımsız Uzmanlar Komitesi, yasal açıdan ulusal yasa ve uygulamaların, söz konusu Sözleşmeci Tarafın Şarttan doğan yükümlülüklerine ne derece uyumlu olduğunu değerlendirecektir.

3 Komite, doğrudan doğruya Sözleşmeci Taraflardan ek bilgi ve açıklamalar isteyebilir. Bu bağlamda, Bağımsız Uzmanlar Komitesi gerektiği takdirde, kendi girişimi veya Sözleşmeci Tarafın talebi üzerine Sözleşmeci Tarafın temsilcileri ile bir toplantı yapabilir. 23. Maddenin

1. Fıkrasında adı geçen kuruluşlar bilgilendirileceklerdir.

4 Bağımsız Uzmanlar Komitesinin vardığı sonuçlar açıklanacak ve Genel Sekreter tarafından Hükümetler Komitesine, Parlamenterler Meclisine ve 23. Maddenin 1. Fıkrası ve 27. Maddenin 2. Fıkrasında adı geçen kuruluşlara ulaştırılacaktır.”

Madde 3

Şartın 25. Maddesi aşağıdaki şekli alacaktır:

“ Madde 25-Bağımsız Uzmanlar Komitesi

1 Bağımsız Uzmanlar Komitesi, en az dokuz üyeden oluşacak ve bunlar Sözleşmeci Taraflarca gösterilen ulusal ve uluslararası sosyal konulardaki yetenekleri ile tanınmış ve en yüksek ahlak değerlerine sahip uzmanlar listesinden Parlamenterler Meclisinin oy çokluğu ile seçilmiş olacaklardır. Üyelerin tam sayısı Bakanlar Komitesince kararlaştırılacaktır.

2 Komite üyeleri altı yıllık bir dönem için seçileceklerdir. Bir defa daha yeniden seçilebilirler.

3 Süresi henüz dolmamış bir üyenin yerine seçilen bir Bağımsız Uzmanlar Komitesi üyesi, selefinin kalan süresi kadar hizmet görecektir.

4 Komite üyeleri kendi şahıslarını temsil edeceklerdir. Görev sürelerince, görevlerinin gerektirdiği bağımsızlık, tarafsızlık ve bürolarında bulunma koşullarına aykırı herhangi bir görev yapamazlar.”

Madde 4

Şartın 27. Maddesi aşağıdaki şekli alacaktır:

“Madde 27- Hükümet Komitesi

1 Sözleşmeci Tarafların raporları, 23. Maddenin 1. Fıkrası ve 24. Maddenin 3. Fıkrası gereğince iletilen yorumlar ve bilgi ve Bağımsız Uzmanlar Komitesinin raporları bir Hükümet Komitesine sunulacaktır.

2 Komite her Sözleşmeci Tarafın bir temsilcinden oluşacaktır. Komite, uluslararası işveren kuruluşlarını ikiden fazla olmamak ve uluslararası sendika kuruluşlarını da ikiden fazla olmamak kaydı ile toplantılarına danışman kapasitesinde gözlemci göndermeye davet edecektir.

3 Hükümet Komitesi, Bakanlar Komitesinin kararlarını hazırlayacaktır. Özellikle, Bağımsız Uzmanlar Komitesinin ve Sözleşmeci Tarafların raporlarının ışığı altında, Sözleşmenin 28 Maddesine gereğince her ilgili Sözleşmeci Tarafa, yapılacak olan tavsiyeleri, sosyal, ekonomik ve diğer siyasal esaslara dayanarak kendi görüşüne göre nedenlerini de belirtmek suretiyle seçecektir. Bakanlar Komitesine, bir rapor sunacak ve bu rapor yayınlanacaktır.

4 Sosyal Şartın genel olarak uygulanması hakkındaki bulgularına dayanarak, Hükümet Komitesi, Bakanlar Komitesine, sosyal konularda araştırmalar yapılması ve Şartın güncelleştirilebilecek maddelerini hedefleyen öneriler sunabilir.”

Madde 25

Şartın 28. Maddesi aşağıdaki şekli alacaktır:

“Madde 28 – Bakanlar Komitesi

1 Bakanlar Komitesi, oy hakkı Sözleşmezcilerle Taraflarla kısıtlı olmak kaydı ile, oylamaya katılanların üçte iki çoğunluğu ile, Hükümet Komitesinin raporuna dayanarak, tüm denetim düzenini ve ilgili Sözleşmezcilerle Taraflara yapılacak bireysel tavsiyeleri içeren bir karar kabul edecektir.

2 Hükümet Komitesinin 27. Madde 4. Fıkrasına göre önerilerini göz önünde bulunduracak olan Bakanlar Komitesi, uygun göreceği kararları alacaktır.”

Madde 26

Şartın 29. Maddesi aşağıdaki şekli alacaktır:

“Madde 29 – Parlamenterler Meclisi

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, dönemsel genel tartışmalar yapılabilmesi için, Bağımsız Uzmanlar Komitesi ve Hükümet Komitesinin raporları ile Bakanlar Komitesinin kararlarını Parlamenterler Meclisine iletacaktır.”

Madde 27

1 Bu Protokol, aşağıdaki şekillerde kendini bağlı kılacak Avrupa Konseyi üyesi olup Şartı imzalamış bulunan ülkelerin imzasına açık olacaktır:

a Onay, kabul veya tasvip ile ilgili bir çekince koymadan imzalamak;veya

b onay, kabul veya tasvip koşuluyla imzayı takiben onay, kabul veya tasvip;

2 Onay, kabul veya tasvip belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreterine tevdi edilecektir.

Madde 28

Bu Protokol, Şarta katılmış bulunan bütün Sözleşmezcilerle Tarafların, 7. Maddenin hükümlerine göre Protokole bağlı olduklarına dair rızalarını ifade etmelerinden sonraki otuzuncu günde yürürlüğe girecektir.

Genel Sekreter, Avrupa Konseyi üye Devletlerine aşağıdaki hususlar bildirecektir:

a her bir imzalama;

b Her bir onay, kabul veya tasvip belgesinin tevdi;

c Protokolün 8. Maddeye göre yürürlüğe girdiği tarih;

d Bu Protokol ile ilgili herhangi bir fiil, tebliğ veya ileti.

Usulüne göre yetkili kılınmış olan, aşağıda imzaları bulunan temsilciler bu sözleşmeyi imzalamışlardır.

Avrupa Konseyi arşivinde saklanacak her iki metinde aynı derecede geçerli olmak üzere, İngilizce ve Fransızca dillerinde 21 Ekim 1991 tarihinde Torino’da imzalanmış olup onaylanmış kopyalar Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından her bir üye devlete, bu sözleşmenin hazırlanmasına iştirak eden üye olmayan devletlere ve bu sözleşmeyi onaylamak üzere davet edilmiş olan her hangi bir devlete gönderecektir.

Avrupa Sosyal Şartı (değiştirilmiş şekli)

Strasbourg, 3.V.1996 Gayri resmi tercümedir

Önsöz

Bu Şartı imzalayan Avrupa Konseyine üye Hükümetler;

Avrupa Konseyi'nin hedefinin kendilerinin ortak mirası olan ideal ve ilkelerin gerçekleştirilmesi ve korunması amacıyla üyeleri arasında daha güçlü bir birliğin sağlanması ve özellikle insan hakları ve temel özgürlüklerin gerçekleştirilmesi ve sürdürülmesi yoluyla sosyal ve ekonomik gelişmenin kolaylaştırılması olduğunu dikkate alarak;

Avrupa Konseyine üye Devletlerin, 4 Kasım 1950 tarihinde Roma'da imzalanmış olan İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Avrupa Sözleşmesi ile 20 Mart 1952 tarihinde Paris'te imzaya açılan ek Protokollerde halklarına bu belgelerde belirtilen sivil ve siyasi özgürlükleri sağlamayı kabul ettiklerini dikkate alarak;

Avrupa Konseyi üyesi Devletlerin 18 Ekim 1961 tarihinde Torino'da imzaya açılmış olan Avrupa Sosyal Şartı ve buna ek Protokollerde halklarına, yaşam standartlarını ve sosyal refah düzeyini yükseltmek için bu belgelerde belirtilen sosyal hakları sağlamayı kabul ettiklerini dikkate alarak;

5 Kasım 1990 tarihinde Roma'da yapılan İnsan Hakları konusunda Bakanlar Konferansında, bir yandan bütün insan haklarının, bunlar kişisel, siyasal, ekonomik, sosyal ya da kültürel olsun, bölünmezliğinin korunması, diğer yandan Avrupa Sosyal Şartı'na yeni bir atılım kazandırılması gereğinin vurgulandığını anımsatarak;

21 ve 22 Ekim 1991 tarihinde Torino'da yapılan Bakanlar Konferansı sırasında kararlaştırıldığı gibi, özellikle Şart metninin kabul edildiği tarihten bu yana ortaya çıkan temel sosyal değişimleri dikkate almak için Şartın içeriğinin güncelleştirilmesi ve uyarlanması konularında kararlı olarak;

Şarta yeni haklar eklemek ve Şartın değişik biçimiyle güvence altına alınan haklar ile 1988 tarihli Ek Protokolle güvence altına alınan hakların, Avrupa Sosyal Şartı'nın yerini almak üzere hazırlanan Değiştirilmiş bir Şartta yer almasının yararının bilincinde olarak,

Aşağıdaki hususlarda mutabık kalmışlardır:

Bölüm I

Akit Taraflar, ulusal ve uluslararası nitelikteki tüm uygun yollarla aşağıdaki hak ve ilkelerin etkili bir biçimde gerçekleşebileceği koşullara ulaşmayı politikalarının amacı sayarlar:

- 1 Herkes, özgürce edinebildiği bir işle yaşamını sağlama fırsatına sahiptir.
- 2 Tüm çalışanların adil çalışma koşullarına sahip olma hakkı vardır.
- 3 Tüm çalışanların güvenli ve sağlıklı çalışma koşullarına sahip olma hakkı vardır.

- 4 Tüm çalışanların, kendileri ve ailelerine iyi bir yaşam düzeyi sağlamak için yeterli âdil bir ücret alma hakkı vardır.
- 5 Tüm çalışanlar ve işverenler ekonomik ve sosyal çıkarlarını korumak amacıyla ulusal ve uluslararası kuruluşlar düzeyinde örgütlenme özgürlüğüne sahiptir.
- 6 Tüm çalışanlar ve işverenler toplu pazarlık hakkına sahiptir.
- 7 Çocuklar ve gençler, uğrayacakları bedensel ve manevi tehlikelere karşı özel korunma hakkına sahiptir.
- 8 Çalışan kadınlar, anne olmaları durumunda, özel korunma hakkına sahiptir.
- 9 Herkesin, kişisel ilgi ve yeteneklerine göre bir mesleği seçmesine yardımcı olacak uygun mesleki yönlendirme olanağına sahip olma hakkı vardır.
- 10 Herkesin, mesleki eğitim için uygun olanaklara sahip olma hakkı vardır.
- 11 Herkes, ulaşılabilecek en yüksek sağlık düzeyinden yararlanmasını mümkün kılacak her türlü önlemden yararlanma hakkına sahiptir.
- 12 Tüm çalışanlar ve bakmakla yükümlü oldukları kişiler sosyal güvenlik hakkına sahiptir.
- 13 Yeterli kaynaklardan yoksun olan herkes, sosyal ve tıbbi yardım alma hakkına sahiptir.
- 14 Herkes sosyal refah hizmetlerinden yararlanma hakkına sahiptir.
- 15 Özürlüler toplumsal yaşamda bağımsız olma, sosyal bütünleşme ve toplumsal yaşama katılma hakkına sahiptir.
- 16 Toplumun temel birimi olarak aile, tam gelişmesini sağlamaya yönelik uygun sosyal, hukuksal ve ekonomik korunma hakkına sahiptir.
- 17 Çocuklar ve gençler uygun sosyal, hukuksal ve ekonomik korunma hakkına sahiptir.
- 18 Herhangi bir Akit Tarafın vatandaşları, inandırıcı sosyal ve ekonomik nedenlere dayanan kısıtlamalar saklı kalmak kaydıyla, diğer bir Akit Taraf ülkesinde, o ülke vatandaşlarıyla eşit koşullar altında kazanç getirici herhangi bir işte çalışma hakkına sahiptir.
- 19 Bir Akit Taraf vatandaşı olan göçmen işçiler ve bunların aileleri herhangi bir başka Akit Taraf ülkesinde korunma ve yardım alma hakkına sahiptir.
- 20 Tüm çalışanlar, istihdam ve meslek konularında cinsiyete dayalı ayırım yapılmaksızın fırsat eşitliği ve eşit muamele görme hakkına sahiptir.
- 21 Çalışanlar, işletmede bilgilendirilme ve danışılma hakkına sahiptir.
- 22 Çalışanlar işletmedeki çalışma koşullarının ve çalışma ortamının düzenlenmesine ve iyileştirilmesine katılma hakkına sahiptir.
- 23 Her yaşlı insan sosyal korunma hakkına sahiptir.
- 24 Tüm çalışanlar, iş akdinin sona erdiği durumlarda korunma hakkına sahiptir.
- 25 Tüm çalışanlar, işverenlerinin aciz haline düşmesi durumunda alacak taleplerinin korunması hakkına sahiptir.
- 26 Tüm çalışanlar, onurlu çalışma hakkına sahiptir.
- 27 Ailevi sorumlulukları olan ve çalışan ya da çalışmak isteyen herkes, herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmadan ve ailevi sorumluluklarıyla çalışması arasında, olabildiğince, uyumsuzluk olmadan bunu gerçekleştirme hakkına sahiptir.
- 28 İşletmelerde çalışanların temsilcileri kendilerine zarar veren eylemlere karşı korunma hakkına sahiptir ve görevlerini yerine getirmek için uygun olanaklarla desteklenmelidirler.
- 29 Tüm çalışanlar toplu işten çıkarma sürecinde bilgilendirilme ve danışılma hakkına sahiptir.
- 30 Herkes, yoksulluğa ve toplumsal dışlanmaya karşı korunma hakkına sahiptir.
- 31 Herkes konut edinme hakkına sahiptir.

Bölüm II

Akit Taraflar kendilerini, III. Bölümde belirtildiği gibi, aşağıdaki madde ve fıkralarda yer alan yükümlülüklerle bağlı saymayı taahhüt ederler.

Madde 1- Çalışma hakkı

Akit Taraflar çalışma hakkının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak amacıyla:

- 1 Tam istihdamı gerçekleştirmek amacıyla olabildiğince yüksek ve istikrarlı bir istihdam düzeyine ulaşmayı ve bu düzeyi korumayı başta gelen amaç ve sorumluluklarından biri saymayı;
 - 2 Çalışanların özgürce edindikleri bir işle yaşamlarını sağlama haklarını etkili bir biçimde korumayı;
 - 3 Tüm çalışanlar için ücretsiz iş bulma hizmetlerini kurmayı ya da sürdürmeyi;
 - 4 Uygun mesleğe yöneltme, eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerini sağlamayı ya da teşvik etmeyi;
- taahhüt ederler.

Madde 2 - Adil çalışma koşullarına sahip olma hakkı

Akit Taraflar, âdil çalışma koşullarına sahip olma hakkının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak üzere;

- 1 Verimlilik artışı ve ilgili diğer etkenler izin verdiği ölçüde haftalık çalışma süresinin aşamalı olarak azaltılmasını öngören makul günlük ve haftalık çalışma saatleri sağlamayı;
- 2 Ücretli resmi tatil olanağı sağlamayı;
- 3 En az dört haftalık ücretli yıllık izin sağlamayı;
- 4 İçkin olarak tehlikeli ve sağlığa zararlı işlerdeki riski ortadan kaldırmayı ve bu risklerin henüz yeterince azaltılmadığı ya da kaldırılmadığı durumlarda bu işlerde çalışanlara ücretli ek izin verilmesini veya bunların çalışma saatlerinin azaltılmasını sağlamayı;
- 5 İlgili ülke veya yörenin geleneklerine göre dinlenme günü olarak kabul edilen güne olabildiğince bağdaşmak üzere, haftalık bir dinlenme günü sağlamayı;
- 6 Çalışanların, derhal ve en geç çalışmaya başladıkları tarihten itibaren iki ay içinde, sözleşmenin ya da iş ilişkisinin asli unsurları hakkında yazılı olarak bilgilendirilmelerini sağlamayı;
- 7 Gece çalışması yapan çalışanların, yaptıkları işin özellikleri göz önünde tutularak alınacak önlemlerden yararlanmalarını sağlamayı

taahhüt ederler.

Madde 3 - Güvenli ve sağlıklı çalışma koşullarına sahip olma hakkı

Akit Taraflar, güvenli ve sağlıklı çalışma koşullarına sahip olma hakkının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak üzere, işverenlerin ve çalışanların örgütlerine danışarak aşağıdaki hususları taahhüt ederler:

- 1 İş güvenliği, iş sağlığı ve çalışma ortamı hakkında tutarlı bir ulusal politika oluşturmak, uygulamak ve bunu belli aralıklarla gözden geçirmek. Bu politikanın temel hedefi, iş güvenliği ve iş sağlığını iyileştirmek ve özellikle çalışma ortamının doğasından kaynaklanan tehlike sebeplerini en aza indirmek yoluyla, çalışma sırasında ortaya çıkan ya da bununla bağlantılı olan hastalıkları ve kazaları önlemek olacaktır.
- 2 Güvenlik ve sağlık alanlarında yönetmelikler hazırlamak.
- 3 Denetim yoluyla bu yönetmeliklerin uygulanmasını sağlamak.

4 Tüm çalışanlar için, aslen koruma ve danışmanlık işlevlerine sahip iş sağlığı hizmetlerinin geliştirilmesini desteklemek.

Madde 4 - Adil bir ücret hakkı

Akit Taraflar, adil bir ücret hakkının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak amacıyla:

- 1 Çalışanların kendilerine ve ailelerine iyi bir yaşam düzeyi sağlayacak ücret hakkına sahip olduklarını tanımayı;
- 2 Özel durumlara ilişkin istisnalar dışında, çalışanların fazla mesai karşılığında zamlı ücret alma hakkına sahip olduklarını tanımayı;
- 3 Çalışan erkekler ile kadınların eşit işe eşit ücret hakkına sahip olduklarını tanımayı;
- 4 Tüm çalışanların, işlerine son verilmeden önce makul bir bildirim süresi verilmesi hakkını tanımayı;
- 5 Ücretlerden ancak, ulusal yasalar veya yönetmeliklerle belirlenmiş ya da toplu sözleşmeler veya hakem kararıyla saptanmış koşullar ve ölçüler içinde kesinti yapılmasına izin vermeyi taahhüt ederler.

Bu hakların kullanılması, özgürce yapılmış toplu sözleşmeler, yasal ücret saptama usulleri veya ulusal koşullara uygun başka yollarla sağlanır.

Madde 5 - Örgütlenme hakkı

Akit Taraflar, çalışanların ve işverenlerin ekonomik ve sosyal çıkarlarını korumak için yerel, ulusal ve uluslararası örgütler kurma ve bu örgütlere üye olma özgürlüğünü sağlamak veya desteklemek amacıyla ulusal yasanın bu özgürlüğü zedelemesini veya zedeleyici biçimde uygulanmasını önlemeyi taahhüt ederler.

Bu maddede öngörülen güvencelerin, güvenlik güçleri bakımından hangi ölçüde uygulanacağı ulusal yasalarla ya da yönetmeliklerle belirlenir. Bu güvencelerin silahlı kuvvetler mensuplarına uygulanmasına ilişkin ilke ile bu kesime hangi düzeyde uygulanacağı, yine ulusal yasalar ya da yönetmeliklerle saptanır.

Madde 6 - Toplu pazarlık hakkı

Akit Taraflar, toplu pazarlık hakkının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak amacıyla:

- 1 Çalışanlar ve işverenler arasındaki ortak görüşmeleri teşvik etmeyi;
- 2 Gerekli ve uygun olduğu durumlarda, toplu sözleşme yoluyla ücretlerin ve iş koşullarının düzenlenmesi amacıyla işverenlerin ya da işveren örgütlerinin çalışanların örgütleriyle isteğe bağlı görüşmelerini sağlayacak yolları teşvik etmeyi;
- 3 İş uyuşmazlıklarının çözümü için uygun uzlaştırma ve isteğe bağlı hakemlik sisteminin kurulmasını ve işletilmesini teşvik etmeyi taahhüt eder ve
- 4 Menfaat uyuşmazlığı durumunda çalışanların ve işverenlerin, daha önce yapılan toplu sözleşmelerden doğabilecek yükümlülüklerle bağlı olmak koşuluyla grev hakkı dahil, toplu eylem hakkını tanır.

Madde 7 - Çocukların ve gençlerin korunma hakkı

Akit Taraflar, çocukların ve gençlerin korunma hakkının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak amacıyla;

- 1 Çocukların sağlık, ahlak ve eğitimleri için zararlı olmayacağı belirlenen hafif işlerde çalıştırılmaları durumu dışında asgari çalışma yaşının 15 olmasını sağlamayı;
- 2 Tehlikeli veya sağlığa zararlı olduğu öngörülen işlerde, asgari çalışma yaşının 18 olmasını sağlamayı;
- 3 Henüz zorunlu eğitim çağında olanların, eğitimlerinden tam anlamıyla yararlanmalarını engelleyecek işlerde çalıştırılmamalarını sağlamayı;
- 4 18 yaşından küçüklerin çalışma sürelerinin, gelişmeleri ve öncelikle de mesleki eğitim gereksinimleri uyarınca sınırlandırılmasını sağlamayı;
- 5 Çalışan gençlerin ve çırakların adil bir ücret ve diğer uygun ödemelerden yararlanma hakkını tanımayı;
- 6 Gençlerin, işverenlerin izniyle normal çalışma saatlerinde mesleki eğitimde geçirdikleri sürenin, günlük çalışma süresinden sayılmasını sağlamayı;
- 7 18 yaşın altındaki çalışanlara yılda en az dört haftalık ücretli izin hakkını tanımayı;
- 8 18 yaşın altındaki kişilerin, ulusal yasalar ve yönetmeliklerle belirlenen işler dışında gece işinde çalıştırılmamalarını sağlamayı;
- 9 Ulusal yasalar veya yönetmeliklerle belirlenen işlerde çalışan 18 yaşın altındaki kişilere düzenli sağlık kontrolünü sağlamayı;
- 10 Çocukların ve gençlerin özellikle doğrudan veya dolaylı olarak işlerinden doğan tehlikeler başta olmak üzere, uğradıkları bedensel ve manevi tehlikelere karşı özel olarak korunmalarını sağlamayı taahhüt ederler.

Madde 8 - Çalışan kadınların annelik durumunda korunma hakkı

Akit Taraflar, çalışan kadınların annelik durumunda korunma hakkının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak amacıyla:

- 1 Kadınlara doğumdan önce ve sonra, ücretli izin veya yeterli sosyal güvenlik yardımı veya kamu kaynaklarından yararlandırma yoluyla toplam olarak en az on dört haftalık izin sağlamayı;
- 2 İşverenin, bir kadının işverenine hamile olduğunu bildirmesi ile doğum iznine ayrılması arasındaki dönem içinde veya süresi bu döneme rastlayacak şekilde işten çıkarma bildiriminde bulunmasını yasadışı saymayı;
- 3 Emzirme döneminde annelere, bu amaçla yeterli bir süre işe ara verme hakkı sağlamayı;
- 4 Hamile, yeni doğum yapmış ve çocuklarını emzirme dönemindeki kadınların gece çalışmalarını düzenlemeyi;
- 5 Hamile, yeni doğum yapmış ve çocuklarını emzirme dönemindeki kadınların yeraltı madenlerinde ve tehlikeli, sağlığa zararlı ya da ağır nitelikleri nedeniyle uygun olmayan diğer işlerde çalıştırılmalarını yasaklamayı ve bunların çalışma haklarını korumaya yönelik uygun önlemleri almayı taahhüt ederler.

Madde 9 - Mesleğe yöneltme hakkı

Akit Taraflar mesleğe yöneltme hakkının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak üzere, gerektiğinde, engelliler de dahil olmak amacıyla herkese, niteliklerine ve bu niteliklerin iş olanaklarıyla ilişkisine göre işini seçme ve mesleğini geliştirmesine ilişkin sorunları çözmek için yardımcı olacak bir hizmet vermeyi veya bunu teşvik etmeyi ve bu yardımın okul

çocukları da dahil olmak üzere gençler ve yetişkinler için ücretsiz yapılmasını sağlamayı taahhüt ederler.

Madde 10 - Mesleki eğitim hakkı

Akit Taraflar, mesleki eğitim hakkının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak amacıyla aşağıdaki hususları taahhüt ederler:

- 1 Gerektiğinde, engelliler de dahil olmak üzere herkese, işveren ve çalışanların örgütlerine danışarak teknik ve mesleki eğitim olanağı sağlamak veya bunu teşvik etmek ve salt kişisel yeteneğe dayalı olmak üzere yüksek teknik eğitim ve üniversite öğrenimi görme kolaylıkları sağlamak;
- 2 Kız ve erkek tüm gençlerin çeşitli işlerde çalışırken eğitilmeleri için bir çıraklık sistemi ve başka sistematik düzenlemeleri sağlamak veya teşvik etmek;
- 3 Gerektiğinde;
 - a Çalışan yetişkinler için yeterli ve kolayca ulaşılabilir eğitim olanakları ile;
 - b Teknolojik gelişmelerin veya yeni çalıştırma eğilimlerinin sonucu olarak çalışan yetişkinlerin duyduğu yeniden eğitim gereksinimlerini karşılamak için özel kolaylıklar sağlamak veya bunları teşvik etmek;
- 4 Gerektiğinde, uzun süreli işsiz kalanların yeniden eğitilmesi ve işe yeniden uyumlarının sağlanması için gerekli özel önlemlerin alınmasını sağlamak veya teşvik etmek;
- 5 a Tüm harç ve masrafların azaltılması veya kaldırılması,
 - b Uygun durumlarda mali yardım yapılması,
 - c Çalışanın, işi sırasında işverenin talebi üzerine gördüğü ek eğitimde harcanan zamanın normal çalışma süresinden sayılması,
 - d Yeterli denetim yoluyla, işverenlerin ve çalışanların örgütlerine danışarak, çıraklık ve gençlerin eğitimiyle ilgili olarak yapılan diğer düzenlemelerin etkililiğinin ve genel olarak genç işçilerin yeterli bir biçimde korunmalarının sağlanması gibi, uygun önlemlerle sağlanan olanakların tam olarak kullanılmasını özendirme.

Madde 11 - Sağlık korunması hakkı

Akit Taraflar, sağlığın korunması hakkının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak amacıyla, ya doğrudan ya da kamusal veya özel örgütlerle işbirliği içinde, diğer önlemlerin yanı sıra,

- 1 Sağlığın bozulmasına yol açan nedenleri olabildiğince ortadan kaldırmak;
- 2 Sağlıklı olmayı teşvik etmek ve sağlık konularında kişisel sorumluluk duygusunu geliştirmek üzere eğitim ve danışma hizmetleri sağlamak;
- 3 Kazalar açısından olduğu gibi, salgın, yöresel ve diğer hastalıkları olabildiğince önlemek üzere tasarlanmış uygun önlemler almayı taahhüt ederler.

Madde 12 - Sosyal güvenlik hakkı

Akit Taraflar, sosyal güvenlik hakkının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak amacıyla:

- 1 Bir sosyal güvenlik sistemi kurmayı ya da sürdürmeyi;
- 2 Sosyal güvenlik sistemini Avrupa Sosyal Güvenlik Kodunun onaylanması için gereken düzeyden daha düşük olmamak üzere yeterli bir düzeyde sürdürmeyi;
- 3 Sosyal güvenlik sistemini giderek daha yüksek bir düzeye çıkarmaya çalışmayı;

4 Uygun ikili veya çok taraflı sözleşmeler akdiyle ya da başka yollarla bu sözleşmelerde yer alan koşullara bağlı olarak, aşağıdaki hususları sağlamak için girişimlerde bulunmayı;

a Korunan kişilerin Taraf Ülkeler arasında ne suretle olursa olsun yer değiştirmeleri sırasında, sosyal güvenlik mevzuatından doğan yardımların muhafazası da dahil olmak üzere sosyal güvenlik hakları açısından diğer Tarafların vatandaşları ile kendi vatandaşlarının eşit muamele görmeleri,

b Akit Taraflardan her birinin mevzuatına göre tamamlanan sigorta ve çalışma sürelerinin birleştirilmesi yoluyla sosyal güvenlik haklarının verilmesi, sürdürülmesi ve yeniden başlatılması,

Madde 13 - Sosyal ve tıbbi yardım hakkı

Akit Taraflar sosyal ve tıbbi yardım hakkının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak amacıyla:

1 Yeterli olanağı bulunmayan ve kendi çabasıyla veya başka kaynaklardan, özellikle bir sosyal güvenlik sisteminden yararlanarak böyle bir olanak sağlayamayan herkese yeterli yardımı sağlamayı ve hastalık halinde bunun gerektirdiği bakımı sunmayı;

2 Böyle bir yardım görenlerin, bu nedenle siyasal ve sosyal haklarının kısıtlanmasını önlemeyi;

3 Herkesin, kişisel veya ailevi mahrumiyet halini önlemek, gidermek ya da hafifletmek için gerekebilecek öneri ve kişisel yardımları uygun kamusal ya da özel hizmetler eliyle alabilmesini sağlamayı;

4 Bu maddenin 1, 2 ve 3 fıkralarında değinilen hükümleri, ülkelerinde yasal olarak bulunan diğer Akit Tarafların vatandaşları ile kendi vatandaşlarını eşit tutarak, 11 Aralık 1953'te Paris'te imzalanmış olan Avrupa Sosyal ve Tıbbi Yardım Sözleşmesi ile üstlendiği yükümlülükler çerçevesinde uygulamayı taahhüt ederler.

Madde 14 - Sosyal refah hizmetlerinden yararlanma hakkı

Akit Taraflar Sosyal Refah Hizmetlerinden Yararlanma Hakkının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak amacıyla:

1 Sosyal hizmet yöntemlerinden yararlanarak, toplumda bireylerin ve grupların refah ve gelişmelerine ve sosyal çevreye uyum sağlamalarına katkıda bulunacak hizmetleri teşvik etmeyi ya da sağlamayı;

2 Bireylerin ve gönüllü ya da diğer örgütlerin bu tür hizmetlerin kurulması ve sürdürülmesine katılmalarını özendirme;

taahhüt ederler.

Madde 15 - Özürlülerin toplumsal yaşamda bağımsız olma, sosyal bütünleşme ve katılma hakkı

Akit Taraflar, yaşları ve özürlerinin nedenleri ve niteliği ne olursa olsun, özürlülerin toplumsal yaşamda bağımsız olma, sosyal bütünleşme ve katılma hakkını etkili bir biçimde kullanabilmelerini sağlamak amacıyla özellikle, aşağıdakileri taahhüt ederler:

1 Mümkün olduğunda genel plan çerçevesinde, ya da bu mümkün değilse, kamusal ya da özel uzmanlaşmış organlar aracılığıyla özürlülerin yönlendirilmesini, öğrenimini ve mesleki

eğitimini sağlamak için gerekli önlemleri almak.

2 Normal alışma ortamında özürlüleri istihdam etmek ve onların istihdamını sürdürmek ve çalışma koşullarını zrllerin gereksinimlerine uyarlamak, ya da zrllk nedeniyle bunun mümkün olmadığı durumlarda çalışmayı buna göre düzenlemek ya da özrün düzeyine göre güvenli bir istihdam türü yaratmak için, işverenleri özendirmeye yönelik bütün önlemlerle onların istihdam edilmelerini teşvik etmek. Bazı durumlarda bu önlemler uzmanlaşmış yerleştirme ve destekleme hizmetlerine başvurmayı gerekli kılabilir.

3 Özellikle, teknik yardımları da içermek üzere, iletişim ve hareket engellerinin üstesinden gelmeyi ve ulaşım, barınma, kültürel etkinlikler ve boş zaman kullanımını sağlamayı hedefleyen önlemler yoluyla zrllerin toplumla tam olarak bütünleşmelerini ve toplum yaşamına katılmalarını teşvik etmek.

Madde 16 - Ailenin sosyal, yasal ve ekonomik korunma hakkı

Akit Taraflar, toplumun temel birimi olan ailenin tam gelişmesi için gerekli koşulları sağlamak amacıyla; sosyal yardımlar ve aile yardımları, mali düzenlemeler, konut sağlama, yeni evlilere yardım ve diğer uygun araçlarla aile yaşamının ekonomik, yasal ve sosyal bakımdan korunmasını teşvik etmeyi taahhüt ederler.

Madde 17 - ocukların ve gençlerin sosyal, yasal ve ekonomik korunma hakkı

Akit Taraflar, ocukların ve gençlerin kişilikleri ile fiziksel ve zihinsel yeteneklerinin tam gelişimini sağlayacak bir çevrede yetişme haklarını etkili bir biçimde kullanmalarını sağlamak amacıyla, doğrudan ya da kamusal ve özel örgütlerle işbirliği yaparak, aşağdaki hususlara yönelik tüm uygun önlemleri almayı taahhüt ederler:

1 a çocukların ve gençlerin, ebeveynlerinin hak ve ödevleri göz önünde tutularak, gereksinim duydukları bakım, yardım, ğretim ve eğitim olanaklarına sahip olmalarını özellikle bu amaç için uygun ve yeterli kurum ile hizmetlerin kurulması ve sürdürülmesini sağlayarak sağlamak,

b çocukları ve gençleri ihmal, şiddet ve sömürüye karşı korumak,

c ailelerinin desteğinden geçici ya da mutlak olarak yoksun kalan çocukların ve gençlerin korunmasını ve bunların devletten özel yardım almasını sağlamak,

2 Çocukların ve gençlerin okula devamlarının özendirilmesinin yanı sıra parasız ilk ve orta öğrenim sağlamak

Madde 18 - Diğer akit tarafların ülkelerinde gelir getirici bir iş edinme hakkı

Akit Taraflar, diğer Akit Taraflardan herhangi birinin ülkesinde gelir getirici bir iş edinme hakkının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak amacıyla;

1 Varolan yönetmelikleri zgrlk bir anlayışla uygulamayı;

2 Yürürlükteki formaliteleri basitleştirmeyi ve çalışan yabancılar ya da onları alıştıranlar tarafından ödenen resim ve diğer harçları azaltmayı ya da kaldırmayı;

3 alışan yabancılarının istihdamını düzenleyen mevzuata, tek tek ya da topluca, esneklik getirmeyi taahhüt ederler ve

4 Kendi vatandaşlarının diğer Akit Tarafların lkelerinde gelir getirici bir iş edinmek üzere ülkeden çıkış hakkını tanırlar.

Madde 19 - alışan göçmenlerin ve ailelerinin korunma ve yardım hakkı

Akit Taraflar, çalışan göçmenlerin ve ailelerinin bir başka Taraf ülkesindeki korunma ve yardım hakkının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak amacıyla;

1 Bu tür çalışanlara, özellikle doğru bilgilendirme hususunda yardımcı olacak yeterli ve ücretsiz hizmetleri sağlamayı veya bu hizmetleri sürdürmeyi ve ulusal yasaların ve yönetmeliklerin olanak verdiği ölçüde ülkeden ve bir başka ülkeye göçe ilişkin yanıltıcı propagandaya karşı tüm uygun önlemleri almayı;

2 Kendi yetki alanları içinde bu çalışanlar ile ailelerinin ülkeden çıkışlarını, yolculuklarını ve karşılanmalarını kolaylaştıracak uygun önlemler almayı ve yine kendi yetki alanları içinde bunlara yolculukları sırasında uygun hizmetleri ve sağlık ve tıbbi bakım ile yeterli hijyen koşulları sağlamayı;

3 Uygun olduğu ölçüde, göçmen gönderen ve göçmen alan ülkelerdeki özel ya da kamusal sosyal servisler arasındaki işbirliğini teşvik etmeyi;

4 Kendi ülkesinde yasal olarak bulunan bu tür çalışanlara, yasalar ya da yönetmeliklerle düzenlenmek ya da idari makamların denetimine bağlı olmak üzere;

a ücret, diğer istihdam ve iş koşulları,

b sendika üyeliği ve toplu pazarlığın sağladığı olanaklardan yararlanma,

c barınma konularında kendi vatandaşlarına olduğundan daha az lehte davranılmamasını sağlamayı;

5 Kendi ülkelerinde yasal olarak bulunan bu tür çalışanların, çalıştırılan kişiler için ödenmesi gereken istihdam vergileri, harç ve primler bakımından kendi vatandaşlarından daha az lehte bir muameleye tâbi olmamalarını sağlamayı;

6 Ülkede yerleşmesine izin verilmiş bir yabancı çalışanın ailesinin yeniden birleşmesini, olabildiğince kolaylaştırmayı;

7 Kendi ülkelerinde yasal olarak bulunan bu tür çalışanların bu maddede belirtilen konulara ilişkin yargısal işlemler bakımından kendi vatandaşlarından daha az lehte bir muameleye tâbi olmamalarını sağlamayı;

8 Kendi ülkelerinde yasal olarak ikamet eden bu tür çalışanların, ulusal güvenliği tehlikeye sokmadıkça, kamu yararı ya da genel ahlaka aykırı bir eylemde bulunmadıkça sınır dışı edilmemesini sağlamayı;

9 Bu tür çalışanların kazanç ve tasarruflarının diledikleri kadarını transfer etmelerine yasal sınırlar içinde izin vermeyi;

10 Bu madde ile sağlanan koruma ve yardımların kapsamına, bunların uygulanabilirliği ölçüsünde, bağımsız çalışan göçmenleri de dahil etmeyi;

11 Göçmen olarak çalışanlara ve ailelerine, onları kabul eden devletin ulusal dilinin veya birden fazla ulusal dil olması halinde bunlardan birinin öğretilmesini teşvik etmeyi ve bunu kolaylaştırmayı;

12 Göçmen olarak çalışan kişinin çocuklarına, elverişli olduğu ölçüde, göçmen olarak çalışan kişinin ana dilinin öğretilmesini teşvik etmeyi ve bunu kolaylaştırmayı taahhüt ederler.

Madde 20 - İstihdam ve meslek konularında cinsiyete dayalı ayırım yapılmaksızın fırsat eşitliği ve eşit muamele görme hakkı

Akit Taraflar, istihdam ve meslek konularında cinsiyete dayalı ayırım yapılmaksızın fırsat eşitliği ve eşit muamele görme hakkının etkili bir biçimde kullanımını sağlamak amacıyla, bu hakkı tanımayı ve bunun aşağıdaki alanlarda uygulanmasını sağlamak ve teşvik etmek için uygun önlemler almayı taahhüt ederler:

a İşe giriş, işten çıkarılmaya karşı korunma ve yeniden işe yerleştirilme;

b Mesleki yönlendirme, eğitim, yeniden eğitim ve rehabilitasyon;

- c İstihdam koşulları ve ücreti de kapsayan çalışma koşulları;
- d Yükselmeyi de kapsayan meslekte ilerleme.

Madde 21 - Bilgilendirilme ve danışılma hakkı

Akit Taraflar, çalışanların işletmede bilgilendirilme ve danışılma hakkının etkili bir biçimde kullanımını sağlamak amacıyla, ulusal mevzuat ve uygulama çerçevesinde çalışanların ya da temsilcilerinin;

- a işletmeye zarar verebilecek bazı bilgilerin açıklanmasının reddedilebilmesi ya da gizliliğe tâbi olabileceği koşuluyla, kendilerini çalıştıran işletmenin ekonomik ve mali durumu hakkında düzenli olarak ya da uygun zamanlarda ve anlaşılabilir bir biçimde bilgilendirilmelerine; ve
- b esas itibarıyla çalışanların çıkarlarını etkileyebilecek, özellikle de işletmenin istihdam durumunda önemli bir etkiye sahip olacak nitelikteki, alınması düşünülen kararlar hakkında bunlara zamanında danışılmasına olanak veren önlemleri almayı ya da bunu özendirmeyi taahhüt ederler.

Madde 22 - Çalışma koşullarının ve çalışma ortamının düzenlenmesine ve iyileştirilmesine katılma hakkı

Akit Taraflar, çalışanların işletmede çalışma koşullarının ve çalışma ortamının düzenlenmesine ve iyileştirilmesine katılma haklarını etkili bir biçimde kullanmalarını sağlamak amacıyla, ulusal mevzuat ve uygulama uyarınca çalışanların ya da temsilcilerinin

- a çalışma koşullarının, işin örgütlenmesinin ve çalışma ortamının düzenlenmesi ve iyileştirilmesine;
- b işletmede sağlığın ve güvenliğin korunmasına;
- c işletmede sosyal ve sosyo-kültürel hizmetlerin ve olanakların örgütlenmesine;
- d bu konulardaki düzenlemelere ilişkin uyumun denetimine katılma olanağı veren önlemler almayı ya da bunları özendirmeyi taahhüt ederler.

Madde 23 - Yaşlıların sosyal korunma hakkı

Akit Taraflar, yaşlıların sosyal korunma hakkını etkili bir biçimde kullanmalarını sağlamak amacıyla, doğrudan ya da kamusal veya özel örgütlerle işbirliği yaparak, özellikle

- Yaşlılara,

- a iyi bir yaşam sürmeleri ve kamusal, sosyal ve kültürel yaşama etkin olarak katılmalarına olanak sağlayan yeterli kaynaklar;
- b yaşlılar için varolan hizmetler ve kolaylıklar ve onların bunlardan yararlanma olanakları konusunda bilgi sağlamak yoluyla, yaşlıların olabildiğince uzun bir süre toplumun bütün haklara sahip üyesi olarak kalabilmelerine olanak sağlamayı;

- Yaşlılara

- a gereksinimlerine ve sağlık durumlarına uygun konutlar ya da konutlarının buna uygun hale getirilmesi için yeterli destek sağlamak;
- b durumlarının gerektirdiği sağlık bakım ve hizmetleri yoluyla yaşlıların kendi yaşam

biçimlerini özgürce seçmelerine ve alıştıkları çevrede yaşamlarını istedikleri ve yapabildikleri sürece bağımsız olarak sürdürmeye olanak vermeyi;

- Kurumlarda yaşayan yaşlılara, özel yaşamlarına saygı içinde, uygun yardım ve bunların kurumdaki yaşam koşullarına ilişkin kararlara katılımlarını sağlamayı amaçlayan önlemler almayı ya da bunları özendirme taahhüt ederler.

Madde 24 - İş akdinin sona erdiği durumlarda korunma hakkı.

Akit Taraflar, çalışanların iş akdinin sona erdiği durumlarda korunma hakkının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak amacıyla;

a tüm çalışanların, yetenekleri ya da davranışlarıyla bağlantılı olarak ya da işletmenin, kuruluşun ya da hizmetin işleyişinin gereklerine dayanarak, iş akitlerinin geçerli nedenler olmadan sona erdirilmemesi hakkını;

b iş akitleri geçerli bir neden olmaksızın sona erdirilen çalışanların yeterli tazminat ya da diğer uygun yardımlar alma hakkını tanımayı taahhüt ederler.

Bu amaçla Akit Taraflar, iş akdinin geçerli bir neden olmaksızın sona erdirildiğini düşünen çalışanın bağımsız bir organa başvurma hakkını güvence altına almayı taahhüt ederler.

Madde 25 - Çalışanların, işverenlerinin aciz haline düşmesi durumunda alacak taleplerinin korunması hakkı

Akit Taraflar çalışanların, işverenlerinin aciz haline düşmesi durumunda alacak taleplerinin korunması hakkının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak amacıyla, çalışanların istihdam sözleşmesinden ya da istihdam ilişkilerinden kaynaklanan alacak taleplerinin, bir garantör kurum ya da diğer bir etkili koruma biçimiyle güvence altına alınmasını sağlamayı taahhüt ederler.

Madde 26 - Onurlu çalışma hakkı

Akit Taraflar, tüm çalışanların onurlu çalışma haklarının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak amacıyla işverenlerin ve çalışanların örgütlerine danışarak,

1 Çalışanların işyerinde ya da işle bağlantılı cinsel taciz konusunda bilinçlenmesi, bilgileneceği ve bunun engellenmesini desteklemeyi ve çalışanları bu tür davranışlardan korumaya yönelik tüm uygun önlemleri almayı;

2 Çalışanların birey olarak işyerinde ya da işle bağlantılı olarak maruz kaldıkları kınanılacak ya da açıkça olumsuz ya da suç oluşturan, yinelenen eylemler konusunda bilinçlenmesi, bilgileneceği ve bunların engellenmesini desteklemeyi ve çalışanları bu tür davranışlardan korumaya yönelik tüm uygun önlemleri almayı taahhüt ederler.

Madde 27 - Ailevi sorumlulukları olan çalışanların fırsat eşitliği ve eşit muamele görme hakkı

Akit Taraflar, ailevi sorumlulukları olan kadın ve erkek çalışanlar ve bunlarla diğer çalışanlar arasında fırsat eşitliği ve eşit muamele görme hakkının etkili bir biçimde kullanılabilmesini sağlamak amacıyla;

1 Aşağıdaki konularda uygun önlemleri almayı taahhüt ederler:

a Mesleki yönlendirme ve eğitim konularında alınacak önlemler de dahil olmak üzere, ailevi sorumlulukları olan çalışanların istihdam edilmesi ve istihdam edilmeye devam edilmesinin yanı sıra, bu sorumluluklar nedeniyle işten ayrılanların yeniden istihdam edilmesi.

b Çalışma koşulları ve sosyal güvenliğe ilişkin gereksinimlerinin dikkate alınması.

c Özellikle kreş hizmetleri ve diğer çocuk bakımı ile ilgili düzenlemeler olmak üzere, kamusal ya da özel hizmetleri geliştirmek ya da teşvik etmek.

2 Her bir ebeveyne, süresi ve koşulları ulusal mevzuat, toplu sözleşmeler ya da uygulama tarafından belirlenecek, doğum izni sonrasındaki bir dönemde, çocuğa bakmak için aile izni verilmesi olanağını sağlamak;

3 Bu tür ailevi sorumlulukların, geçerli bir işe son verme nedeni oluşturmamasını sağlamak.

Madde 28 - Çalışanların temsilcilerinin işletmede korunma ve kolaylıklardan yararlanma hakkı

Akit Taraflar, çalışanların temsilcilerinin görevlerini yerine getirme haklarını etkili bir biçimde kullanmalarını sağlamak amacıyla işletmede;

a işletmedeki çalışanların temsilcisi olarak etkinlikleri ya da statüleri nedeniyle kovulmalarını da içermek üzere kendilerine yönelik zarar verici eylemlere karşı etkili bir korumadan yararlanmalarını,

b ilgili işletmenin gereksinimleri, büyüklüğü ve kapasitesi ve ülkenin endüstriyel ilişkiler sistemi göz önünde tutularak, görevlerini derhal ve etkili bir biçimde yerine getirmelerini mümkün kılmak için uygun olabilecek olanaklar tanınmasını taahhüt ederler.

Madde 29 - Çalışanların toplu işten çıkarma sürecinde bilgilendirilme ve danışılma hakkı

Akit Taraflar, çalışanların toplu işten çıkarma sürecinde bilgilendirilme ve danışılma hakkını etkili bir biçimde kullanabilmelerini sağlamak amacıyla, toplu işten çıkarmaları önlemenin ya da bunların ortaya çıkışını sınırlamanın ve örneğin özellikle ilgili çalışanların yeniden eğitimine ya da yeniden yerleştirilmesine yardım amaçlı sosyal önlemlere katılmak yoluyla sonuçlarını azaltmanın araç ve yolları hakkında bu tür toplu işten çıkarmalardan belli bir süre önce işverenlerin çalışanların temsilcilerine zamanında danışmasını ve bilgi vermesini sağlamayı taahhüt ederler.

Madde 30 - Toplumsal dışlanma ve yoksulluğa karşı korunma hakkı

Akit Taraflar, toplumsal dışlanma ve yoksulluğa karşı korunma hakkının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak amacıyla;

a toplumsal dışlanma ve yoksulluk durumunda yaşayan ya da bu duruma düşme tehlikesinde olan kişilerin ve ailelerinin, özellikle istihdam, konut, eğitim, öğrenim, kültür ile sosyal ve tıbbi yardım olanaklarına fiilen ulaşmalarını teşvik edecek genel ve eşgüdümlü bir yaklaşım çerçevesinde önlemler almayı;

b bu önlemleri, uyarlanmasını sağlamak amacıyla gerektiğinde gözden geçirmeyi taahhüt ederler.

Madde 31 - Konut hakkı

Akit Taraflar, konut hakkının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak amacıyla;

- 1 yeterli standartlara sahip bir konut edinilmesini teşvik etmeye;
- 2 evsizliği, zamanla ortadan kaldırma amacıyla, önlemeye ve azaltmaya;
- 3 ev fiyatlarını, yeterli kaynaklara sahip olmayanlar için uygun hale getirmeye

yönelik önlemler almayı taahhüt ederler.

Bölüm III

Madde A - Yükümlülükler

1 Aşağıdaki B Maddesinin hükümleri uyarınca, her Taraf;

a bu Şartın I. Bölümünü, bu bölümün giriş fıkrasında da belirtilmiş olduğu gibi, uygun araçlarla izleyeceği hedeflerin bir bildirim saymayı;

b bu Şartın II. Bölümünde yer alan ve aşağıda sayılan dokuz maddenin (1., 5., 6., 7., 12., 13., 16., 19. ve 20. Maddeler) en az altısı ile kendisini bağlı saymayı;

c Şartın II. Bölümünden, bağlı olduğu maddelerin ve numaralandırılmış fıkraların toplam sayısı on altı madde ve altmış üç fıkradan az olmamak kaydıyla, ek olarak seçebileceği maddeler ve numaralandırılmış fıkralarla kendisini bağlı saymayı taahhüt eder.

2 Bu maddenin 1 fıkrasının b ve c bentleri uyarınca seçilen madde ve fıkralar; onay, kabul ya da uygun bulma belgelerinin verildiği esnada Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne bildirilecektir.

3 Herhangi bir taraf, daha sonraki bir tarihte, Genel Sekretere yapacağı bir bildirimle, henüz bu maddenin 1 fıkrasına uygun olarak kabul etmemiş olduğu, Şartın II. Bölümünde yer alan madde ve numaralanmış fıkralarla kendini bağlı saydığını açıklayabilir. Daha sonra kabul edilmiş olan bu yükümlülükler onay, kabul ya da uygun bulma işlemlerinin ayrılmaz bir parçası sayılacak ve bildirim verilmesinden sonra bir aylık dönemin sona ermesini izleyen ayın birinci gününden itibaren aynı etkiye sahip olacaktır.

4 Her Taraf, çalışmayı denetleyecek ulusal koşullara uygun bir sistem kuracaktır.

Madde B - Avrupa Sosyal Şartı ve 1988 Tarihli Ek Protokolle Bağlantılar

1 Avrupa Sosyal Şartı'nın ya da 5 Mayıs 1988 tarihli Ek Protokolün tarafı olan hiçbir Akit Taraf, bu Şartı, bağlı olduğu Avrupa Sosyal Şartı'nın ve uygun olan yerlerde Ek Protokolün, en azından bu Şartın hükümlerine karşılık gelen hükümleri ile kendisini bağlı saymaksızın onaylayamaz, kabul edemez ya da uygun bulamaz.

2 Bu Şart hükümlerinden herhangi birinin getirdiği yükümlülüklerin kabul edilmesi, bu yükümlülüklerin ilgili Taraf açısından yürürlüğe girdiği tarihten itibaren, Avrupa Sosyal Şartı'nın ve uygun olan yerlerde 1988 tarihli Ek Protokolünün bunlara karşılık gelen hükümlerinin, bu belgelerin birincisiyle ya da her ikisiyle bağlı olması durumunda ilgili Tarafa uygulanmasını sona erdirir.

Bölüm IV

Madde C - Şartta yer alan yükümlülüklerin uygulanmasına ilişkin denetim

Bu Şartta yer alan hukuksal yükümlülüklerle uygunluk Avrupa Sosyal Şartı'ndaki ile aynı denetime tabi olacaktır.

Madde D - Kolektif şikayet

1 Avrupa Sosyal Şartı'na Ek Protokolün kolektif şikayet sistemi getiren hükümleri, bu Protokolü onaylamış olan Devletler bakımından, bu Şarttan kaynaklanan yükümlülüklerle de uygulanacaktır.

2 Avrupa Sosyal Şartı'na kolektif şikayet sistemi getiren Ek Protokol ile bağlı olmayan herhangi bir Devlet, bu Şartın onay, kabul ya da uygun bulma belgesini verirken ya da daha sonraki bir tarihte, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne bu Şarttan kaynaklanan yükümlülüklerinin denetlenmesinde, anılan Protokolde öngörülen usullerin kullanılmasını kabul ettiğini bir bildirimle açıklayabilir.

Bölüm V

Madde E - Ayrımcılık yasağı

Bu Şartta yer alan haklardan yararlanma ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka görüşler, ulusal ya da sosyal köken, sağlık, ulusal bir azınlığa mensubiyet, doğum ya da başka statüler gibi nedenlere dayanan hiç bir ayrımcılığa tâbi olmaksızın sağlanacaktır.

Madde F - Savaş ya da olağanüstü halde yükümlülüklerle aykırı önlemlerin alınması

1 Bir savaş durumunda ya da ulusun varlığını tehdit eden olağanüstü hallerde herhangi bir Akit Taraf ancak, uluslararası hukuktan kaynaklanan diğer yükümlülüklerle aykırılık oluşturmamak koşuluyla durumun gerektirdiği ölçüde bu Şartta öngörülen yükümlülüklerine aykırı önlemler alabilir.

2 Yükümlülüklerine aykırı önlemler alma hakkını kullanan herhangi bir Akit Taraf, makul bir süre içinde Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne alınan önlemler ve bunları gerektiren nedenler ile ilgili olarak tam bilgi verir. Yine aynı biçimde, söz konusu Taraf anılan önlemlerin sona erdiği ve Şart hükümlerinin tamamıyla uygulanmasına yeniden başlandığı tarihten de Genel Sekreteri haberdar eder.

Madde G - Sınırlamalar

1 I. Bölümde anılan hak ve ilkelerin etkili bir biçimde gerçekleştirilmesi ve II. Bölümde öngörüldüğü gibi bunların etkili bir biçimde uygulanmasının sağlanması, bu bölümlerde öngörülenler dışında, sadece demokratik bir toplumda başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması ya da kamu yararının, ulusal güvenliğinin, halkın sağlığının ya da ahlakın korunması için ve ancak yasayla sınırlamaya ve kısıtlamaya tabi tutulabilir.

2 Bu Şartın hükümleri çerçevesinde, anılan hak ve yükümlülüklerle yapılan sınırlamalar öngörüldüklerinden başka bir amaç için kullanılamazlar.

Madde H - Şart ile iç hukuk ya da uluslararası anlaşmalar arasındaki bağlantı

Bu Şartın hükümleri, ilgili kişilerin daha lehte bir muameleye tâbi olmalarını sağlayacak; yürürlüğe girmiş ya da girecek olan tek ya da ikili ya da çok taraflı sözleşme, antlaşma ya da anlaşma veya ulusal hukuk hükümlerinin uygulanmasını engellemez.

Madde I - Kabul edilen yükümlülüklerin yerine getirilmesi

1 Bu Protokolün II. Bölümünün 1 ilâ 31 Maddeleri hükümleri, bu maddelerde öngörülen uygulama yöntemlerine etki etmeksizin,

a yasalar ya da yönetmeliklerle;

b işverenler ya da işveren örgütleri ile çalışanların örgütleri arasında akdedilmiş toplu sözleşmelerle;

c bu iki yöntemden elde edilen karma bir yöntemle; ya da

d diğer uygun araçlarla yerine getirilebilir.

2 Bu Protokolün II. Bölümünün 2 Maddesinin 1, 2, 3, 4, 5 ve 7 fıkraları, 7 Maddesinin 4, 6 ve 7 fıkraları, 10. Maddesinin 1, 2, 3 ve 5 fıkraları ve 21 ve 22 Maddelerinden doğan yükümlülükler, hükümler bu Maddenin 1 fıkrasına uygun olarak ilgili çalışanların büyük çoğunluğuna uygulanmışsa yerine getirilmiş kabul edilecektir.

Madde J - Değişiklikler

1 Herhangi bir Taraf ya da Hükümetler Komitesi tarafından önerilen, bu Şartın III. ve IV. Bölümlerine ilişkin herhangi bir değişiklikte olduğu gibi, I. ve II. bölümlerinde bu Şartta güvence altına alınan hakların kapsamını genişletmek için yapılacak herhangi bir değişiklikte de, bu değişiklik önerisi Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne iletilecek ve Genel Sekreter de bunu Şartın Taraflarına aktaracaktır.

2 Yukarıdaki fıkranın hükümlerine göre yapılan herhangi bir değişiklik önerisi, Parlamenterler Meclisi'ne danıştıktan sonra kabul ettiği metni onaylaması için Bakanlar Komitesi'ne sunacak olan Hükümet Komitesi tarafından incelenir. Bakanlar Komitesi'nin onaylamasından sonra, bu metin Tarafların kabulüne sunulur.

3 Bu Şartın I. Bölümü ve II. Bölümüne ilişkin herhangi bir değişiklik, bunu kabul eden Taraflar bakımından, üç Tarafın Genel Sekretere bu değişikliği kabul ettiklerini bildirdikleri tarihten sonra bir aylık dönemin sona ermesini izleyen ayın birinci gününde yürürlüğe girecektir.

Değişiklik, onu daha sonra onaylayacak her Taraf için, Tarafın Genel Sekretere bu değişikliği kabul ettiğini bildirdiği tarihten sonra bir aylık dönemin sona ermesini izleyen ayın birinci gününde yürürlüğe girecektir.

4 Bu Şartın III. Bölümü ve IV. Bölümüne ilişkin herhangi bir değişiklik, bütün Tarafların Genel Sekreter bu değişikliği kabul ettiklerini bildirdikleri tarihten sonra bir aylık dönemin sona ermesini izleyen ayın birinci gününde yürürlüğe girecektir.

Bölüm VI

Madde K - İmza, onay ve yürürlüğe girme

1 Bu Şart Avrupa Konseyi üyesi Devletlerin imzasına açıktır. Bu Şart onay, kabul ya da uygun bulma şartlarına tâbidir. Onay, kabul ya da uygun bulma belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreterine verilecektir.

2 Bu Şart, Avrupa Konseyi Üyesi üç Devletin bu Şartla bağlı olma iradesini bir önceki fıkraya göre açıkladıkları tarihten sonra bir aylık dönemin sona ermesini izleyen ayın birinci gününde yürürlüğe girecektir.

3 Bu Şart, onu daha sonra onaylayacak her imzacı Devlet için onay, kabul ya da uygun bulma belgesinin verildiği tarihten sonraki bir aylık dönemin sona ermesini izleyen ayın birinci gününde yürürlüğe girecektir.

Madde L - Ülkesel uygulama

1 Bu Şart her Tarafın ana ülkesinde uygulanır. Her imzacı Devlet, imza sırasında ya da onay, kabul ya da uygun bulma belgesini verirken, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine yapacağı bir bildirimle, bu amaca yönelik olarak ana ülkesi sayılacak olan toprakları belirtir.

2 Herhangi bir İmzacı Taraf, bu Şartı imzalaması sırasında veya onay, kabul ya da katılma belgesini verirken ya da daha sonra herhangi bir zamanda Avrupa Konseyi Genel Sekreterine yapacağı bir bildirimle, uluslararası ilişkilerinden sorumlu olduğu ya da uluslararası sorumluluğunu üstlendiği ve adı geçen bildirimde belirtilen ana ülkesi dışındaki ülke ya da ülkelere bu Şartın tümüyle ya da bir bölümüyle uygulanacağını bildirebilir. Bu bildirimde, bu Şartın II. Bölümünün madde ya da maddelerinden bildirimde belirtilen ülkeler bakımından bağlayıcı saydıklarını belirtir.

3 Şart, yukarıda belirtilen bildirimde yer alan toprak ya da topraklarda Genel Sekreterin bu bildirim alacağı tarihten sonraki bir aylık dönemin sona ermesini izleyen ayın ilk gününde yürürlüğe girecektir.

4 Taraflardan herhangi biri, daha sonraki bir tarihte, bu Maddenin 2. fıkrası kurallarına uygun olarak bu Şartın uygulanma alanına alınan ülke ya da ülkelerde, bu ülke ya da ülkeler yönünden henüz kabul etmemiş olduğu herhangi bir maddeyle ya da numara verilmiş fıkralarla kendisini bağlı saydığını Avrupa Konseyi Genel Sekreterine göndereceği bir bildirimle açıklayabilir. Daha sonra kabul edilmiş olan bu yükümlülükler ilgili toprak yönünden ilk bildirim ayrılmaz bir parçası sayılacak ve Genel Sekreterin bu bildirim alacağı tarihten sonraki bir aylık dönemin sona ermesini izleyen ayın birinci gününde yürürlüğe girecektir.

Madde M – Fesih

1 Herhangi bir Taraf bu Şartı, ancak, Şartın kendisi açısından yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş yıllık bir dönemin sonunda ya da sonraki her iki yıllık dönemin sonunda ve, her iki durumda da, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine altı ay önceden bildirimde bulunarak feshedebilir.

2 Herhangi bir Taraf, önceki fıkrada yer alan hükümlere uygun olarak, bu Şartın II. Bölümünün kabul etmiş olduğu her hangi bir madde veya fıkrasını, bağlı olacağı madde ve fıkra sayısı, maddeler bakımından on altı ve fıkralar bakımından altmış üçün altına düşmemesi ve bu Taraf tarafından seçilen aynı sayıdaki madde ve fıkraların Madde A'nın 1 maddesinin b bendinde özel olarak atıf yapılan maddeleri içermesi koşuluyla feshedebilir.

3 Herhangi bir Taraf, Madde L'nin 2 fıkrası uyarınca yapılan bildirim gereği Şartın uygulandığı her hangi bir toprak yönünden, bu Maddenin 1 fıkrasında belirtilen koşullar uyarınca bu Şartı ya da Şartın II. Bölümünün her hangi bir maddesini feshedebilir.

Madde N - Ek

Bu Şartın Eki onun ayrılmaz bir parçasıdır.

Madde O - Bildirimler

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri,

- a her imzayı;
- b onay, kabul ya da uygun bulma belgesinin verilmesini;
- c Madde K uyarınca bu Şartın yürürlüğe giriş tarihini;
- d Madde A'nın 2. ve 3. fıkraları, Madde D'nin 1. ve 2. fıkraları, Madde F'nin 2. fıkrası ile Madde L'nin 1., 2., 3. ve 4. fıkralarının uygulanmasında yapılan bildirimleri;
- e Madde J uyarınca yapılan herhangi bir değişikliği;

- f Madde M uyarınca yapılan herhangi bir feshi;
- g bu Şart ile ilgili diğer her işlemi, bildirimini ya da iletiyi

Konsey üyesi Devletlere ve Uluslararası Çalışma Bürosu Genel Müdürüne bildirecektir. Usulüne göre yetkili kılınmış olan aşağıda imzası bulunan temsilciler bu değiştirilmiş Şartı imzalamıştır.

Avrupa Konseyi arşivlerinde saklanacak her iki metin de aynı derecede geçerli olmak üzere Fransızca ve İngilizce dillerinde 3 Mayıs 1996' da Strasbourg' ta imzalanmış olup onaylanmış kopyalar Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından her bir üye devlete, bu Şartın hazırlanmasına iştirak eden üye olmayan devletlere ve bu Şartı onaylamak üzere davet edilmiş olan herhangi bir devlete gönderilecektir.

Değiştirilmiş Avrupa Sosyal Şartı'nın Eki

Değiştirilmiş Avrupa Sosyal Şartı'nın ilgili kişiler yönünden kapsamı

1 12. Maddenin 4. fıkrası ve 13. Maddenin 4. fıkrası hükümleri saklı kalmak üzere 1. ilâ 17. Maddeler ve 20. ilâ 31. Maddelerde belirtilen kişiler, bu maddeler 18. ve 19. Madde hükümleri ışığında yorumlanmak koşuluyla, yabancılardan yalnızca ilgili Taraf ülkesinde yasal olarak oturan ya da düzenli olarak çalışan diğer Tarafların vatandaşlarını kapsar. Bu yorum, Taraflardan herhangi biri tarafından benzer kolaylıkların başka kişilere yaygınlaştırılmasını engellemez.

2 Her Taraf, 28 Temmuz 1951'de Cenevre'de imzalanan Mültecilerin Statüsüne ilişkin Sözleşmede ve 31 Ocak 1967 tarihli Protokolde tanımlanan ve ülkesinde yasal olarak bulunan mültecilere, olabildiğince lehte ve her halde Tarafın yukarıda belirtilen sözleşme ve bu mültecilere uygulanabilecek olan diğer uluslararası belgelerle üstlenmiş olduğu yükümlülüklerden daha az olmamak üzere lehte muamelede bulunacaktır.

3 Her Taraf, 28 Eylül 1954'te New York'ta yapılan Vatansızların Statüsüne ilişkin Sözleşmede tanımlanan ve ülkesinde yasal olarak bulunan vatansızlara, olabildiğince lehte ve her halde Tarafın yukarıda belirtilen belgeyle ve bu vatansızlara uygulanabilecek olan diğer uluslararası belgelerle üstlenmiş olduğu yükümlülüklerden daha az olmamak üzere lehte muamelede bulunacaktır.

Bölüm I, Fıkra 18 ve Bölüm II, Madde 18, Fıkra 1

Bu hükümler, Tarafların ülkelerine giriş sorunuyla ilgili olmadığı ve 13 Aralık 1955'te Paris'te imzalanan Avrupa İskân Sözleşmesi hükümlerinin uygulanmasına engel teşkil etmediği şeklinde anlaşılır.

Bölüm II

Madde 1, Fıkra 2

Bu hüküm, istihdam için sendika üyeliği koşulunu ya da uygulamasını yasakladığı ya da buna izin verdiği biçiminde yorumlanamaz.

Madde 2, Fıkra 6

Taraflar, bu hükmün;

- a toplam süresi bir ayı geçmeyen ve ya da haftalık çalışma süresi sekiz saati geçmeyen bir

sözleşme ya da istihdam ilişkisi ile çalışanlara;

b nesnel değerlendirmelerle bunun haklılaştırılması koşuluyla, geçici ve ya da özel nitelikli sözleşme ya da istihdam ilişkisinin olduğu durumlarda uygulanmayacağını öngörebilirler.

Madde 3, Fıkra 4

Bu hüküm, bu hükmün amaçları açısından bu hizmetlerin işlevleri, örgütlenmesi ve işleyiş koşullarının ulusal yasalar ya da yönetmelikler, toplu sözleşmeler ya da ulusal koşullara uygun diğer araçlarla belirleneceği biçiminde anlaşılır.

Madde 4, Fıkra 4

Bu hüküm, ağır bir suç işleme durumunda derhal işten çıkarmayı yasakladığı biçiminde anlaşılabilir.

Madde 4, Fıkra 5

Bir Tarafın bu fıkroda öngörülen yükümlülüğü, kapsam dışı kalan kimseler hariç olmak üzere, yasayla ya da toplu sözleşme ya da hakem kararı yoluyla çalışanların büyük çoğunluğunun ücretlerinden kesinti yapılarak mağdur edilmelerine izin verilmemişse yerine getirmiş sayılacağı şeklinde anlaşılır.

Madde 6, Fıkra 4

Bu hakka getirilebilecek bunun ötesindeki sınırlamaların G Maddesi uyarınca haklı çıkarılması koşuluyla, Taraflardan her biri, kendisine göre, yasa yoluyla grev hakkının kullanımını düzenleyebilir.

Madde 7, Fıkra 2

Bu hüküm, Tarafların mevzuatlarında, belirlenen yaş sınırına ulaşmamış genç insanların, bu çalışmanın yetkili makamların öngörmüş olduğu koşullara uygun olarak yapıldığı ve bu genç insanların sağlık ve güvenliklerini korumak için önlemlerin alındığı yerlerde, mesleki eğitimleri için kesinlikle gerekli olduğu ölçüde çalışmalarını öngörmelerini engellemez.

Madde 7, Fıkra 8

Bir Tarafın bu fıkroda öngörülen yükümlülüğü, on sekiz yaşından küçüklerin büyük çoğunluğunun gece işinde çalıştırılmayacağını yasayla öngörerek bu yükümlülüğün anlamına uygun davranılmış ise yerine getirmiş sayılacağı şeklinde anlaşılır.

Madde 8, Fıkra 2

Bu hüküm, mutlak bir yasak koyduğu biçiminde yorumlanamaz. Aşağıdaki durumlarda olduğu gibi, istisnalar getirilebilir:

- a** bir kadın çalışanın, istihdam ilişkisinin sona erdirilmesini haklı kılan görevini kötüye kullanmadan suçlu olması,
- b** ilgili işletmenin çalışmayı durdurması,
- c** iş akdinde öngörülmüş bulunan sürenin dolması.

Madde 12, Fıkra 4

Bu fıkranın girişindeki “bu sözleşmelerde yer alan koşullara bağlı olarak” ibaresi, diğerlerinin yanı sıra, bir Tarafın diğer Tarafların vatandaşlarına herhangi bir sigorta katkısından bağımsız olarak yapılan yardımlara ilişkin, belli bir ikâmet süresinin tamamlanmasını isteyebileceği anlamına gelir.

Madde 13, Fıkra 4

Avrupa Sosyal ve Tıbbi Yardım Sözleşmesi’ne taraf olmayan Hükümetler, diğer Tarafların vatandaşlarına adı geçen Sözleşme hükümlerine uygun muamelede bulunmaları koşuluyla Şartı bu fıkra bakımından onaylayabilirler.

Madde 16

Bu hüküm, burada sağlanan korumanın tek ebeveynli aileleri kapsadığı biçiminde anlaşılır.

Madde 17

Bu hüküm, çocuğa uygulanacak hukukta ergenlik yaşı daha düşük olmadıkça, özellikle 7 Madde olmak üzere Şartın öngörmüş olduğu diğer özel hükümler saklı kalmak üzere, 18 yaşın altındaki herkesi kapsar şeklinde anlaşılır.

Bu, yukarıda belirtilen yaşa kadar zorunlu eğitim sağlama yükümlülüğü anlamına gelmez.

Madde 19, Fıkra 6

Bu hükmün uygulanmasında “bir yabancı çalışanın ailesi” teriminden, en azından çalışanın eşi ile kabul eden Devlet tarafından küçük sayıldıkları ve göçmen çalışana bağımlı oldukları sürece evlenmemiş çocukları anlaşılır.

Madde 20

1 İşsizlik yardımı, yaşlılık yardımı ve dul ve yetimlere yapılan yardımlar ile ilgili diğer hükümlerde olduğu gibi sosyal güvenliğe ilişkin konuların, bu Maddenin kapsamı dışında tutulabileceği kararlaştırılmıştır.

2 Özellikle gebelik, loğusalık ve doğum sonrası dönem ile ilgili olarak kadının korunmasına ilişkin hükümler, bu Maddede belirtildiği biçimde ayrımcılık sayılmaz.

3 Bu Madde, fiili eşitsizliklerin giderilmesini amaçlayan özel önlemlerin alınmasını engellemez.

4 Nitelikleri ya da yerine getirilme koşulları nedeniyle yalnızca belli bir cinsiyetten olan kişilere ayrılacak mesleki etkinlikler bu Maddenin ya da bu Maddenin bazı hükümlerinin kapsamı dışında tutulabilir. Bu hüküm Tarafların, yasalar ya da düzenleyici işlemlerle, nitelikleri ya da yerine getirilme koşulları nedeniyle belli bir cinsiyetten olanlara özgülenebilecek bir meslekler listesi oluşturmaları gerektiği biçiminde yorumlanamaz.

Madde 21 ve 22

1 Bu maddelerin uygulanmasında, “çalışanların temsilcileri” terimi, ulusal mevzuat ya da uygulama tarafından böyle nitelendirilen kişiler anlamına gelir.

2 “Ulusal mevzuat ve uygulama” terimi, duruma göre, yasaların ve yönetmeliklerin yanı sıra

toplu iş sözleşmelerini, işverenler ve çalışanların temsilcileri arasındaki diğer anlaşmaları, gelenekleri ve ilgili yargı kararlarını kapsar.

3 Bu maddelerin uygulanmasında, “işletme” terimi, tüzel kişiliği olan ya da olmayan, maddi kazanç elde etmek üzere hizmet sağlamak veya mal üretmek için oluşturulmuş ve kendi pazar politikasını belirleme gücü olan maddi ve maddi olmayan bileşenler bütününe belirtir biçimde anlaşılır.

4 Dinsel toplulukların ve bunların kurumlarının, bu kurumlar 3 fıkra da belirtilen anlamda işletme olsalar bile, bu maddelerin uygulanma alanının dışında bırakılabilecekleri anlaşılır. Ulusal mevzuatın koruduğu bazı ideallerden esinlenen ya da bazı ahlaki kavramların yönlendirdiği etkinliklerde bulunan kuruluşlar, işletmenin doğrultusunun korunmasının gerektirdiği ölçüde bu maddelerin uygulama alanı dışında bırakılabilirler.

5 Bir Devlette, bu Maddelerde yer alan haklar işletmenin çeşitli kuruluşlarında kullanıldığı zaman, ilgili Tarafın bu hükümlerden doğan yükümlülükleri yerine getirmiş olduğu anlaşılır.

6 Taraflar, ulusal mevzuat ya da uygulama tarafından belirlenen, belirli bir sayıdan daha az çalışanı istihdam eden işletmeleri bu Maddelerin uygulanma alanı dışında tutabilirler.

Madde 22

1 Bu hüküm, ne Devletlerin işyerlerinde sağlık ve güvenlik ile ilgili yönetmelikler yapma yükümlülüğü ve yetkisini ne de bunların uygulanmasını izlemekle görevli organların yetki ve sorumluluklarını etkiler.

2 “Sosyal ve sosyo-kültürel hizmet ve olanaklar” terimleri, bazı işletmelerin çalışanlara sağladığı sosyal yardım, spor alanları, emzirme odaları, kütüphaneler, çocuklar için tatil kampları vb. gibi sosyal ve/veya kültürel olanakları belirtir biçimde anlaşılır.

Madde 23, Fıkra 1

Bu fıkranın uygulanmasında, “olabildiğince uzun bir süre” terimi, yaşlı kişinin fiziksel, ruhsal ve zihinsel yeteneklerine ilişkindir.

Madde 24

1 Bu madde bakımından “iş akdinin sona ermesi” ve “sona erme” terimleri, iş akdinin işverenin inisiyatifiyle sona erdirilmesi anlamına gelir.

2 Bu madde bütün çalışanları kapsar ancak bir Taraf, aşağıdaki türlerde istihdam edilen kişileri bu maddedeki güvencelerin bazısının ya da tümünün kapsamı dışında bırakabilir:

a belirli süreli ya da belirli bir iş için yapılan istihdam sözleşmesiyle çalışanlar;

b önceden belirlenmesi ve makul bir süresinin olması koşuluyla, staj dönemi ya da deneme döneminde olan çalışanlar;

c geçici olarak kısa bir süre için çalışanlar.

3 Bu madde açısından, özellikle, aşağıda belirtilen hususlar iş akdinin sona erdirilmesi için geçerli bir neden oluşturmaz:

a sendika üyeliği ya da çalışma saatleri dışında ya da işverenin izniyle çalışma saatlerinde sendika etkinliklerine katılma;

b çalışanların temsilcisi olarak görev almayı istemek, bu sıfatı taşımak ya da taşımış olmak;

c yasaları ya da yönetmelikleri ihlal ettiği iddiasıyla bir işveren hakkında şikâyette

bulunmak ya da yürütülen yargılamaya katılmak ya da yetkili idari makamlara başvurmak;

d ırk, renk, cinsiyet, medeni hal, ailevi sorumluluk, hamilelik, din, siyasi görüş, ulusal ya da sosyal köken;

e annelik ya da aile izni;

f hastalık ya da yaralanma nedeniyle geçici olarak işe gelememe.
4 geçerli bir neden olmaksızın sona erdirilen iş akitleri çalışanların tazminat ya da diğer uygun yardımlar almaları, ulusal yasalar ya da yönetmelikler, toplu sözleşmeler ya da ulusal koşullara uygun diğer araçlarla tayin edeceği anlaşılır.

Madde 25

1 Yetkili ulusal makam, istisnai olarak ve işverenlerin ve çalışanların örgütlerine danıştıktan sonra, istihdam ilişkilerinin özel niteliği gereği çalışanlar gruplarından bazılarını bu hükmün sağladığı koruma dışına çıkarabileceği anlaşılır.

2 “Aciz hali” tanımının, ulusal mevzuat (hukuk) ve uygulama tarafından yapılması gerektiği anlaşılır.

3 Bu hükmün kapsamına aldığı çalışanların alacak talepleri en azından şunları içerir:

a çalışanların aciz halinden ya da iş akdinin sona ermesinden önceki, bu dönem üç aydan az olmamak üzere imtiyazlı alacak ve sekiz haftadan az olmamak üzere garanti edilmiş alacak niteliğinde olmak üzere, öngörülen bir döneme ilişkin ücret alacakları talepleri;

b çalışanların, aciz halinin ya da iş akdinin sona ermesinin gerçekleştiği yıl boyunca yapılan çalışmaların sonucu olarak ödenmesi gereken tatil ödemesi talepleri;

c çalışanların aciz halinden ya da iş akdinin sona ermesinden önceki, bu dönem üç aydan az olmamak üzere imtiyazlı alacak ve sekiz haftadan az olmamak üzere garanti edilmiş alacak niteliğinde olmak üzere, belirlenen bir döneme ilişkin ödenmesi gereken diğer ücretli izinler için alacak talepleri.

4 Ulusal yasalar ya da yönetmelikler çalışanların alacak taleplerinin korunmasını, sosyal açıdan kabul edilebilecek bir düzeyde olmak koşuluyla, belirlenen bir miktarla sınırlayabilir.

Madde 26

Bu madde, Taraflarca kanun çıkartılmasını gerektirmez şeklinde anlaşılır.

2. fıkranın, cinsel tacizi kapsamadığı anlaşılır.

Madde 27

Bu maddenin, ailevi sorumlulukları olan kadın ve erkek çalışanlara, bu sorumlulukları ekonomiye ilişkin faaliyetlere hazırlanmalarını, katılmalarını veya bu faaliyetlerde ilerlemelerini engellediği durumlarda, onlara bağımlı olan çocukları ve onların bakım ve desteğine muhtaç yakın aile fertleri açısından uygulandığı anlaşılır. “Bakmakla yükümlü oldukları çocukları” ve “onların bakımına ve desteğine muhtaç olan yakın aile fertleri” terimleri, ilgili Tarafın ulusal mevzuatının böyle tanımladığı kişiler anlamına gelir.

Madde 28 ve 29

Bu maddelerin uygulanmasında, “çalışanların temsilcileri” terimi, ulusal mevzuat ya da uygulama tarafından böyle nitelendirilen kişiler anlamına gelir.

Bölüm III

Şartın, uluslararası nitelikte hukuksal yükümlülükler içerdiği ve bunların uygulanmasının yalnızca IV. Bölümde belirtilen denetime bağlı olduğu anlaşılır.

Madde A, Fıkra 1

Numaralanmış fıkraların, yalnızca bir fıkradan oluşan maddeleri de kapsayabileceği anlaşılır.

Madde B, Fıkra 2

B Maddesinin 2. Fıkrası için, değiştirilmiş Şart hükümleri, aşağıdaki istisnalarla, aynı madde ya da fıkra numarasını taşıyan Şart hükümlerine karşılık gelmektedir:

- a** Şartın 3. Maddesinin 1. ve 3. fıkralarına karşılık gelen, değiştirilmiş Şartın 3. Maddesinin 2 fıkrası;
- b** Şartın 3 Maddesinin 2 ve 3 fıkralarına karşılık gelen, değiştirilmiş Şartın 3 Maddesinin 3 fıkrası;
- c** Şartın 10. Maddesinin 4 fıkrasına karşılık gelen, değiştirilmiş Şartın 10. Maddesinin 5 fıkrası;
- d** Şartın 17 Maddesine karşılık gelen, değiştirilmiş Şartın 17 Maddesinin 1 fıkrası.

Bölüm V

Madde E

Nesnel ve makul bir gerekçeye dayanan farklı uygulamalar ayrımcılık sayılmayacaktır.

Madde F

“Savaş ve diğer olağanüstü hallerde” terimleri, savaş tehdidini de kapsayacak biçimde anlaşılır.

Madde I

21 ve 22 Maddelerin eki uyarınca kapsam dışı bırakılan çalışanlar, ilgili çalışanların sayısının saptanmasında hesaba katılmaz şeklinde anlaşılır.

Madde J

“Değişiklik” terimi, Şarta yeni maddelerin eklenmesini de kapsayacak biçimde genişletilecektir.